

KÖNYV

144 Ft

IV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM • 2000. JANUÁR 27.

HÉT

KULTURÁLIS KÉTHETILAP

Ember és gondolat
Sükösd Mihály

Kertész Ákos
Milyen a francia
televízió?

Nádor Tamás
Örkény István és
a figyelem

Színház
Mozi – Video

Nyerges András
Mindenkinek van
egy tömegsírja

Interjú
Szilágyi Ákossal
Nyerges Andrással
Pándy Lajossal

Írófaggató
Garaczi László

Már 119 évvel
ezelőtt is ...

A forgatókönyv csak „szolga”
Beszélgetés Szabó Istvánnal

Foto: Szabó J. Judit

Libri
2000

Boldog új évezredet kíván
minden kedves vásárlójának a
Libri Könyvkereskedelmi Kft!

Omnia vincit politika

Mindent legyőz a... szerelem, fejeznék be a sokat idézett latin mondás közkeletűen elterjedt magyar változatát, ehelyett mondom azt: mindent legyőz a politika. Ez az állítás persze így nem mentes némi zurnalisztikus túlzástól, de enyhén karikatúrisztikus formájában is napi valóságunkat tükrözi vissza. Az élet bármely területének akármilyen kicsi kis eseményét, jelenségét vizsgáljuk is, nagy valószínűséggel megtalálhatjuk a politika hatását, befolyását. Ahol pedig első látásra nem szembetűnő ez, ott vagy csak a többenél sikeresebben lepezik, vagy éppen korábbi tapasztalataink miatt nem hiszünk el, és ott is politikát látunk, ahol nincs. Ha pedig naiv módon mégis hajlamosak volnánk valamiről elhinni, hogy az, amit látunk, azonos önmagával, és nincs politikai háttere, akkor jönnek az elemző újságcikkek és televíziós riportok, amelyek felvilágosítanak bennünket, hogy hű de mekkorát tévedtünk, na itt van aztán csak politika. Hogy pedig az olvasó eddig eljutván, nehogy félreértesse szavaimat, gyorsan pontosítom: a pártpolitikára gondolok (bal-, jobb-, közép-, alsó-, felső... és) mindenoldalúan.

Lehetséges, hogy ez a természetes állapota a minket körülvevő valóságnak, és benne a homo politicusnak, és tényleg nem lehet nem „politizálni”, de úgy gondolom, ez mégsem így van. Túl azon, hogy egész történelmünk bizonyítéka szerint mindig voltak alkotó emberek, akik nem az éppen aktuális politika jegyében működtek, hanem tették a dolgukat, olyanokat is számon tartunk történelmünk nagy alakjai között, akik makacsul elutasították a napi politikában való részvételt minden unszolás ellenére. Emiatt gondolom, mégiscsak lehet „nem politizálni”.

Érthető persze életünknek ez az átpolitizáltsága, hiszen a mindenféle politikai törekvések egészen magánéletünk legmélyebb bugyraiig beszivárognak hatásukkal. Mégis, úgy gondolom, lehet különbséget tenni a magánember személyes politikai érdeklődése és politikailag aktív viselkedése között.

A Könyvhét indulása első pillanatától a könyvolvasók és a könyvekkel hivatászerű kapcsolatban állók lapjának szántuk, a politika szempontjaitól és a politikai tematikától elhatározottan, tudatosan, szándékosan távol tartva. Ez az eltelt évek alatt nem változott, és a – remélhetőleg – előttünk álló évtizedek alatt sem fog változni.

Kiss József

KÖNYVHÉT

A TARTALOMBÓL

Szabó István új filmjéről
5. oldal

Isten éltesse sokáig Nyerges Andrást!
Állandó szerzőnk 60 éves – interjú
6. oldal

Szilágyi Ákos Oroszország elbrálásáról
7. oldal

Írófaggató Garaczi Lászlót faggatta Nádra Valéria
14. oldal

4 Örkény István és a figyelem
(Nádor Tamás)
Jóléti nyüglődések
(Iszlai Zoltán)

5 A forgatókönyv csak „szolga”
Beszélgetés Szabó Istvánnal
(T. Puskás Ildikó)

6 Interjú a 60 éves Nyerges Andrással
(Csokonai Attila)

7 Szilágyi Ákost kérdezte Bagota Edit

9 SZÍNHÁZ

10 MOZI – VIDEO

11 EMBER ÉS GONDOLAT
Sükösd Mihállyal
beszélget Nádor Tamás

12 Kertész Ákos:
Milyen a francia televízió?

13 OLVASÓSZEMÜVEG
Nyerges András:
Mindenkinek van egy tömegsírja

14 ÍRÓFAGGATÓ
Garaczi Lászlót
kérdzte Nádra Valéria

15 HANGRÖGZÍTŐ

16 SIKERLISTA

17 És a színész csak mesél ...
Pándy Lajos új mesekönyve

18 Suliszótár ...
(Dunay Csilla)
Már 119 évvel ezelőtt is ...
(Varga Neubauer Sándor)

19 KÖNYVAJÁNLÓ

25 MEGJELENT KÖNYVEK
1999. JANUÁR 1 – 13.

Megjelenik kéthetente • Ára: 144 Ft • Előfizetőknek: 120 Ft • Előfizetési díj: 2880 Ft egy évre • Kiadja: Kiss József Könyvkiadó, Kereskedelmi és Reklám Kft. • Szerkesztőség, hirdetésfelvétel, előfizetés: 1114 Budapest, Kanizsai u. 41. • Telefon/fax: 466-0703, telefon: 209-1875, 209-9140, 209-9141 • E-mail: konyvhét@dpg.hu • Főszerkesztő, felelős kiadó: Kiss József • Főszerkesztő-helyettes: Csokonai Attila • Lapmenedzser: Könyví Judit és Orosz Csaba Gábor • Művészeti vezető: Szabó J. Judit • Szedés, tördelés: Recent Stúdió, Blasits Ildikó • Nyomás: Szikra Lapnyomda Rt. • Felelős vezető: Lendvai Lászlóné vezérigazgató • ISSN 1418-4915 • A hirdetésekben közöltekért a kiadó és a szerkesztőség nem vállal felelősséget • Terjeszti árusításban: a HÍRKER Rt., az NH Rt., a Bibliofil Kft., a Libri Kft., a Lira és Lant Rt.

Örkény István és a figyelem

■ Tudtam, gyógyszerész volt, s véltem, az ilyen ember patikamérlegesen méri a szót. Hiszen már grammnyi fölösleggel árt a medicina. Akkoriban felbukkanó egypercesei igazolták sejtésemet, bármi töltelék ezeket is megölte volna. Készültem hosszasan hát, s a tárcsázást halogattam.

Amikor mégis felhívtam, nem volt mit tenni, belekezdtem:

– Jó napot kívánok, interjút szeretnék...

– No de hát, ki mondta, hogy én interjút akarok adni?

– Elnézést – vágta rá, s máris kihebegtem volna a meg sem kezdett beszélgetésből.

– No, várjon csak, nem figyeltem. Mondtam azt, hogy nem

adok interjút? Hívjon fel egy hónap múlva.

Eppen egy hónap múltán, órára-perce pontosan újra telefonáltam:

– Jó napot kívánok, interjút szeretnék...

– Már megint nem figyelt. Azt mondtam, hívjon fel egy hónap múlva. Interjúról nem volt szó. Most is azt mondom: hívjon fel egy hónap múlva.

Szentségeltem magamban, tudva: sohanapján lesz az, amikor felhívom.

Az idő tájt már örült költők sokasága árasztott el: esténként, éjszakánként telefonunkba harsogtak összes új és régi verseiket. Mielőtt szépen bimbózó ház-

életem gyorsan elhervadt volna, titkosítottuk számunkat.

Az adott nap adott órájában, percében egyszer csak csöngött a készülék:

– Jó napot, Örkény István vagyok (maig rejtély, hogy honnan tudta a számot), holnap ráér?

Levegőért kapkodva mondtam igent. Másnap elmentem hozzá, kérdeztem, s ő nyomdakészen válaszolt. Egy betűt sem kellett elvennem, hozzátennem szavaihoz, mondataihoz. Aki hallott már írótt beszélni, tudja, miféle fehér holló az ilyen.

Aztán idővel könyvbe készülődtött párbeszédünk. A szerkesztő Örkény valamilyen kiadatlan írását mellékelte volna. Telefonáltam. Mire ő:

– Könyv? Az komoly dolog. Eljönne még egyszer hozzám?

Elmentem. Valamiért kinézett az ablakom. Észrevettem, hogy feleségem a kocsiban várakozik.

– Miféle ember maga! Szóljon le azonnal az asszonynak!

Leszaladtam, felhívtam. Amint belépett, Örkény úgy bókolt, olyan szűkszavú, közhelymentes reverenciával, hogy megszégyenültem. (Mert hát az én bókja-im...) Aztán, hogy a nevemben is elnézést kért, újra elolvasta a régi szöveget. S mielőtt hozzátett volna egy addig publikálatlan írást, megjegyezte:

– Ez a vessző itt nem kell. Különben rendben van, mehet. És tanuljon végre egy kis udvariasságot. Ha már rám nem figyel, legalább a hölgyekre ügyeljen.

Eltelt némi idő, amikor egy nap gyászkeretre bukkanam a reggeli lapban: Örkény István meghalt.

Pedáns ember volt, íróként jó patikus: mielőtt távozott volna, még a mi kis interjünkéből is kiszűrte a vesszőnyi fölösleget. Azóta is filterrel írok, olvasok. Tőle tanultam figyelni emberre, szóra.

Jóléti nyűglődések

■ Gyakorolt foglalkozásukból, s a városi kellemetlenségekből igyekeznek kiszakadni, vakációzásba menekülni azok a középosztálybeli házaspárok, kik a három jelenkori német kisregényből álló kötet főbb szereplői.

Inkább középkorúak, mint fiatalok. Anyagiilag elértek már valamit, de csúcsra kerülésükben nem bíznak. Magán-előéletük sem felhőtlen. Hol egy elvált házastárs, hol elveszített gyermek, hol egyéb elhallgatni való az, amiről nem beszélnek, bár az őszinteség talán könnyebbé tenné az életüket. Pénzügyi nehézségek – az esetleges valutabeváltási gondokon kívül – nem környékezik őket. Átlagos műveltségükkel is elvannak valahogy. Egyikük-másikuk az adott, illetve a szerzett intelligenciájával hasznos tudna lenni párkapcsolatuk javításában is, ha a másik félnek nem lennének gátlásai, torzulásai, elzárkózó gesztusai.

A mindhárom kisregényben fokozatosan kibontakozó drámai események nemcsak a jellemükben rejlő konfliktusforrások, hanem körülményeik szerencsétlen alakulása révén is gyötörhetik őket. *Gerst Hoffmann A toronymúl* című alkotásában azon kívül, hogy a férj hebehurgyán ép

válni akar, szicíliai nyaralásukat igazából a külső beavatkozók teszik tönkre, s változtatják merő lidércnyomássá. A duzzogó, undokoskodó párosra egyszerre rászabadul egy különös idegenvezető-féle. Lassan kiderül róla, hogy az egyre néptelegebb falu fennmaradásáért küzd a maga kellemetlenül tolakodó eszközeivel, végeláthatatlan helytörténeti hazudozáisaival, szóra sem érdemes látnivalók ajánlgatásával, érthetetlen célzatú társas összejövetele hívogatóssal. A labilis idegállapotú házaspár váltig ellenkezve, mégis gyanútlanul belesétál a fura cicerone csapdájába. Vezetésével, mondhatni, rémséges kalamajkába keveredik. Íróilag ez a jó hosszú novella a legmívesebb a könyv három írása közül: stílusa kifejező, szerkesztése átgondolt, szaggatottsága izgalmas, párbeszédei és (belső-külső) monológjai nyugtalanítóak, homályos kifejeletei féllomszerűen reálisak és hihetetlenek egyszerre.

A német nyelven író nagymesterek közül tagadhatatlanul Franz Kafka követőjének bizonyul ez a korán elhunyt író (akinek egy regényét, a *Vak vezet világtalant* adta közre eddig a kiadó. Maga az alap helyzet természetesen felidézi a

Thomas Mann-i Mario és a varázslót is, persze kevésbé elegáns és védett szemlélődésre alkalmas távolfeltárással...

Egy másik Mann-remekművet, a Halál Velencében-t juttatja eszünkbe *Dieter Wellesdorf* terjedelmes elbeszélése, *A félarcú asszony*. Itt a középkori házaspár felnőtt leánya is fellép, de csak azért, hogy látni lehessen: a férj-apa magányosságát, kezdődő pszichózisát ő sem veszi észre, vagy nem törődik vele, közömbös iránta. A munkahelyén státuszváltás előtt áll, a családjától elidegenült férfi ideges nyűglődéssel tölti szabadidejét. Sem egyedül, sem futó ismeretségeket kötve nem tud lazítani. Amikor közelükben felbukkan a gyönyörű testű, ám lebénult arcú volt színésznő, még inkább összeavarodik. Magának sem vallja be erotikus vonzódását a taszítóan nyomorék teremtés iránt.

Az igen egyszerű eszközökkel – főleg a jelentőségteljes természetleírásokkal – operáló író kitűnő munkája megoldatlanul zárul. A férfi nem árul el semmit érzéséből, csak tovább görcsöl a szenvedély hullámveréseivel, s (ahogy a nagykönyvben meg van írva) a közelítő depresszióval.

Még hangsúlyozottabban szimpla művészi módszerrel mutatja be a maga Svédországban nyaraló ház-

feleit *Martin Grimek* a *Finnlandiában*. Alaposkodva részletező, szőrözgető, már-már pepecselő jelenei majdhogyanem szabályos útirajznak indulnak, még menetrendi problémák is szoba kerülnek bennük. Az unalmas, bár vastagon természetközeli tóparti nyaralást nem törekszik bensőséges jellemzésekkel, lélekrajzi mozzanatokkal, de még csak véletlenszerű külső beavatkozásokkal sem változtatossá tenni.

Minden meteorológiai célozgatás ellenére ezért ér bennünket váratlanul az a brutális befejezés, amivel Grimek tudtunkra adja: az átlagnémet polgári totójázások felszíne alatt olykor a sors vagy a végzet készít elő valamilyen büntetést azon hősök számára, akik (mint a hozzájuk hasonlóak) feltehetően rosszul rendezik be az életüket. Ezért a – lehet, szándéktalan – fogyatékoságukért hamarabb vagy később, de mindenképp keservesen meg fognak fizetni.

A három német szerző úgy látszik, jóléti egzisztenciák (mégcsak nem is hősiesen tragikus) pitiáner reménytelenségét szeretné széles körben érzékeltetni. És eszük ágában sincs bárkit bármiert sajnálni vagy megszanatni.

Iszlai Zoltán

A félarcú asszony. Három német kisregény. Európa Könyvkiadó 397 oldal, 1500 Ft.

A forgatókönyv csak „szolga”

Beszélgetés

Szabó Istvánnal

A Duna Televízióban hetek óta láthatók Szabó István Oscar-díjas filmrendezőnk filmjei „Szabó István 20. százada” sorozatcímmel. Nemzedékek nőttek fel filmjein, az ő huszadik százada a mi huszadik századunk...

Ez az évszázad méltón köszön el a művésztől, annak ellenére, hogy filmjeiben gyakran nem dicsérőleg szólt róla. Az *Európai Filmakadémia* 1988-ban alapított, *Félix* névre keresztelt öt díjának egyikét az idén neki ítélte e neves szakmai testület, a *Napfény íze* című filmregényének forgatókönyvéért. Az akadémia öt díjából az idén hármát Szabó István új műve „vitt el”: a legjobb férfiszínészt megilletőt – a magyar közönség által az Angol betegből ismert – *Ralph Fiennes*-nek, a legjobb fényképezésért járót pedig *Koltai Lajos* operatőrnek ítelték az akadémia tagjai. A *Napfény íze* tehát szerzői film, az irodalmi alapanyag a világszerte ismert és elismert rendező nyolcéves munkája. Kézenfekvő volt tehát, hogy elsősorban az irodalomhoz, az irodalmi „alapanyaghoz” való viszonyáról faggassam a neves rendezőt, aki eddigi filmjeinél gyakran „használta” fel neves írók – *Klaus Mann*, *Dobai Péter*, *Örkény István* – műveit.

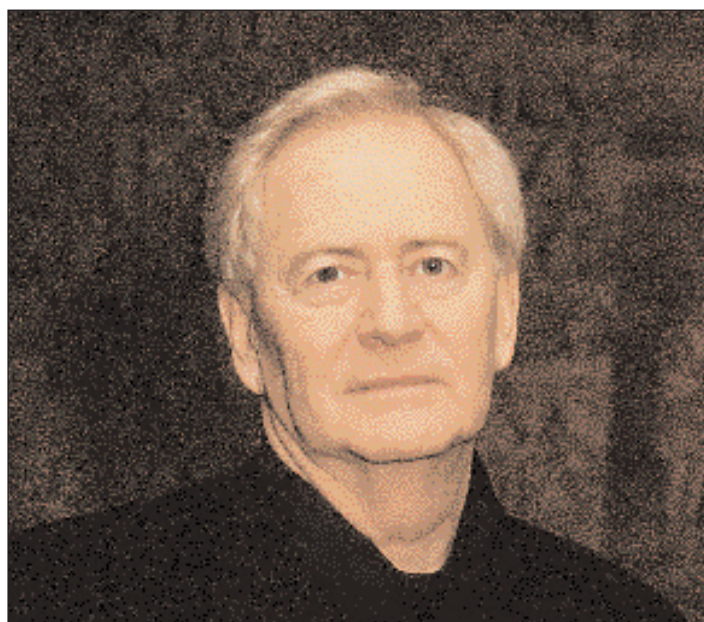
– *Olvasóként milyen irodalomba tud belefelejtkezni, mit olvas szívesen?*

– A kortárs irodalomban számomra az az értékmérő, hogy tud-e az író számomra olyat mondani, amit nem tudtam addig, amíg a művét el nem olvastam... Akit mindig szívesen újra és újra előveszek, aki mindig lenyűgöz, az *Kosztolányi*..., de nem tudok betelni *Márgunnézzel* és a magyar költéssel sem. Filmrendezőként

megelégszem azzal, hogy elmesélek egy történetet, amelyből a néző bátorságot meríthet, hiszen nem érzi egyedül magát a problémáival... Ezek a történetek talán abban is segítenek, hogy a szorongásaitól megszabadítsák a mozinézőket. A filmjeim láttelepek a korról, amelyben élünk...

– *A Napfény íze – ahogy nemrégiben nyilatkozta – a gyökerek és az azonosság elvesztéséről, több generáció alkalmazkodási vágyáról szól, azaz a mai globalizációra törekvő világban azt üzeni: az identitásunkat meg kell őrizni. Ma már köztudott – hiszen erről is több helyütt beszélt –, hogy a történet nyolc éve foglalkoztatja. Nem jutott eszébe, hogy valamely irodalmi folyóiratban, vagy akár könyv alakban megjelenesse – immár díjnyertes forgatókönyvét?*

– Bár meglehetősen sok filmem forgatókönyvét magam írtam, soha nem gondoltam rá, hogy – a legsikeresebbeket is akár – publikáljam. A forgatókönyv ugyanis nem önálló irodalmi műfaj, hiszen nem az olvasót kell megnyerni, hanem a színész számára kell minél több lehetőséget kínálni a tehetsége kibontakoztatására, arra, hogy megalkothassa a figura karakterét. A filmet a színész személyisége teremti meg, az ő karizmája, ereje életti. A forgatókönyvnek az a „dolga”, hogy ehhez világos helyzeteket teremtsen, azaz csak váz. Amikor forgatókönyvet írok, mindig arra a figurát

játszó színészre gondolok, ment közben önmagammal tisztázom: mit akarok kérni tőle. Rendezőként is, forgatókönyvíróként is mindig a színész személyiségében gondolkodom: gyakori, hogy forgatókönyvírás közben is, forgatás közben is megbeszélem vele, mit gondol erről vagy arról a történetbeli helyzetről, erről vagy arról a szereplőről. A *Szerelmesfilm*, vagy az *Apa* például tele volt *Bálint András* és *Halász Judit* gondolataival, érzéseivel, de *Andorai Bánsági Ildikó*, vagy akár *Brandauer* személyisége is „átjött” a közös munkáinkon. Legújabb filmet *Fiennes* egyénisége, gondolkodásmódja is alakította...

– *Az Oscar-díjas rendezőnek nem okozott-e csalódást, hogy nem a legjobb rendezés díját ítélte oda önnek ez a rangos szakmai zsűri, hanem a legjobb forgatókönyvíró megilletőt?*

– Minél jobb a forgatókönyv, annál magabiztosabban eligazodnak a történetben a színészek, annál pontosabban megértik a rendezőt. Mint mondtam, számomra a legfontosabb alkotótárs a színész. Mivel a forgatókönyvet is én írtam – *Israel Horowitz*-cal közösen – nem gondolom, hogy latolgatni kellene, kinek a sikere is valójában a legjobb forgatókönyvnek ítélt díj. Egyébként persze örülök, hogy a szakmai megmérettetésen jól szerepelt a *Napfény íze*, ám legalább ilyen fontos számomra, hogy a nézők szeressék...

– *Nemcsak film-, hanem operarendezőként is kipróbálta magát Párizsban, Bécsben, Lipcsében. Am a hazai prózai színházak csábításainak mind ez ideig szilárdan ellenállt... Most megtört a jég...*

– *Müller Péter* darabját rendezem a *Madách*-ban. Kis lelkiismeretfurdalásom is van, hiszen évekig nem mondtam minden ilyen megkeresésre, ajánlatra. Ennek a mostani felkérésnek azonban a darab témája, „közege” miatt nem tudtam ellenállni, hiszen abban a világban játszódik, amelyet jól ismerek, amelyben otthon vagyok... A filmes vonatkozású történet főhőse az Erdélyből Amerikába származott színész, bizonyos *Lugossy Béla*, a híres-hírhedt horrorfilm *Drakulája*... Az ő életének drámájáról szól a darab, amelynek címszerepét *Darvas Iván*, főbb szerepeit *Cseke Péter*, *Igó Éva* és *Kiss Mari* játsszák. Most éppen egy nagyon intenzív próbaidőszakban vagyunk, mivel a darab bemutatóját márciusra tervezi a színház.

– *A három Félix-díjas, három generációs filmregény, a Napfény íze előzetesét már láthatják a nézők a magyar mozikban. Nálunk mikortól vetítik?*

– A németországi, ausztriai bemutatók után érkezik el hozzánk, feltehetőleg januárban...

A Könyvhét kérdéseit T. Puskás Ildikó tolmácsolta

Köszöntjük a 60 éves Nyerges Andrást

■ – Ezt a „hatvanéveséget” nem érzem igazán. Sokkal jobban bennem maradt az az élmény, hogy pályám kezdetén – 44 évvel ezelőtt jelent meg az első versem – legalább öt–nyolc évig én voltam a legfiatalabb költő, a legfiatalabb prózaíró. Nagyon rühelltem ezt az állapotot. Akkor a 40–50 éves embereknek tekintélyük volt, úgy is tudtak viselkedni, a 60 évesek pedig aggastyánoknak tűntek: hihetetlen volt, hogy egyszer majd én is ennyi leszek. Nem érzem magamat ilyenfajta hatvanévesnek. Már csak azért sem, mert tekintélyt nem kérek, de nem is kapok...

Cs. A.: – ...viszont öregnek sem érzed magadat...

Ny. A.: – Nem is érezhetem, mivel 11 éves a kisfiam, és egy gyerek megfiatalítja az apját is. Az én egész munkásságomból ő a legsikerültebb „művem”. Ő az, aki körül minden csupa öröm. Köteteim és egyéb munkáim kapcsán messze nem voltak ilyen pozitív élményeim, úgyhogy legszívesebben csak róla beszélnék.

Cs. A.: – Sokműfajú író vagy, versekkel túntél föl, szépprózával, drámával folytattad, aztán mintha a publicistika vette volna át a vezérszólomat.

Ny. A.: – Már „fiatal költőként” úgy éreztem, a próza lenne az a műfaj, amelyben a leginkább azt csinálhatnám, amit szeretnék. De azt mondták, a prózaíró 40–50 éves korában kezd megélni, és 50–60. életéve között éri el a csúcspontját. Én minden szempontból későn érő típus vagyok. A harmadik-negyedik verseskötetem volt az, ahol először éreztem, hogy ez már az én hangom. Függetlenül attól, hogy jó-e vagy rossz, most úgy írok, ahogy csak én tudok és más nem. Keserű tapasztalat: első, gyenge kötetemet, ami csupa utánézés volt, rokonszenvező kórus fogadta, minden lap írt róla. S minél inkább megtaláltam a saját hangomat, annál kevesebb kritika jelent meg, és ami megjelent, az szinte tisztán negatívumokból állt. Négy évvel ezelőtt – jobb híján – saját költségen kiadtam a válogatott verseskötetemet. Erről a pályát összegző kötetről egyetlen, ötsoros nyegle cikk jelent meg. Mindenki kitalálhatja, költőként milyen a közérzetem.

Cs. A.: – Mondd, azért csak van olyan műved, amelyikkel igazán elégedett vagy?

Ny. A.: – A '80-as évek elején elkezdtem egy regényciklust, amiből

két könyv készült el. Az egyik, a *Szigorúan bizalmas történet* még jó időben jelent meg. Akkor végre úgy éreztem, a maximumát nyújtom annak, amit abban a pillanatban nyújtani tudok, és körülbelül ennek megfelelő volt is a visszhangja. Ennek a folytatásán négy évig dolgoztam, de a *Magyar paradé* című regényem a lehető legszerencsétlenebb időben és módon jelent meg '90-ben, amikor el voltunk foglalva a rendszerváltás izgalmaival, a politikai botrányokkal, amikor százával jelentek meg a korábban tiltott művek, a külföldi és magyar politikai botrányirodalom előntötte a piacot. Ez a könyvem a kiadó raktárában penészedett meg, pedig mindmáig jó prózának érzem. De csak azok tudnak róla, akiknek dedikált példányt adtam.

Cs. A.: – Bátran állítom, hogy mint publicistát sokan számon tartanak...

Ny. A.: – '93 nyara óta írom a *Szűrőpróba* illetve *Színrebotlás* című sorozatot a Magyar Hírlapban, és hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem volt sok örömem ebből. Arról írok, amiről negyven évig nem lehetett beszélni, de még csak tudni sem. Kétségkívül olyan szabadságot élvezek, amilyenről azelőtt álmodni se lehetett. Ha próbálkoztam publicisztikával a rendszerváltás előtt, vagy nem közölték vagy a felismerhetetlenségig meghúzták, eltorzították.

Cs. A.: – És „íróként” nem is létezel?

Ny. A.: – Időnként, főleg a nyári szabadságok idején egy kisebb hangjátékok megírok, mert azt egy svungra meg tudom csinálni. Az én írói létem lényegében ezekre a hangjátékokra korlátozódik. A Rádióban nagyon jó dolgozni, magam is voltam rádiódramaturg, később rádiókritikus, most pedig a Rádiónak egyik szerzője vagyok.

Cs. A.: – Ha szabad szóba hozni, most talán kicsit több időd lesz írni...

Ny. A.: – Korengedményes nyugdíjba küld a munkahelyem. Ami annyit jelent, hogy egzisztenciálisan megint a nullpontra kerülünk, és még kevésbé gondolhatok szépirodalomra, mert még több cikket, recenziót, kritikát kell írnom. De...visszatérve beszélgetésünk elejére: azért sem érzem magam igazán hatvanévesnek, mert változatlanul úgy gondolom, hogy még minden előttem áll. Még rengeteg mindent meg kell csinálnom, és amit mások már talán elértek, el kellene érnem nekem is. Nagyon sok minden föl tud izgatni, ami szintén nem kifejezetten öreges vonás. Sok mindent, amit egyszer már megírtam, de rosszul, szeretném jobban megírni. Azt hiszem, a fiatalság mint szellemi állapot valami ilyesmit jelent.

Csokonai Attila

Abszolút nyereség

■ Semmit sem szabad hóttkomolyan venni *John Updike* 1998-ban készült, és *Szabó T. Anna* elegánsan hű fordításában tavaly megjelent kiváló regényének történetéből. Kivéve azt, amit benne az irodalomról mond – egy elképzelt, hetvenen túli amerikai író – név szerint Henry Bech – szemzőgéből. Ezt a közepesen valamivel erősebb tehetségű, ám nem vitathatatlanul elsőrangú prózaszerzőt természetesen a mindentudó, zseniális világművész mutatja be nekünk, összes feltételezett érényével, keservesen elért sikereivel, ingtag érdemeivel, kiszámíthatatlan hajlamaival, sőt, bűneivel együtt.

A finom ízlésű, másokat érvényesen megítélő könyvbéli alkotó kizárólag önmagával szemben bizonytalan. Annak ellenére, hogy végül is kijutott neki mind a közönség-visszhang, mind a művészi elismerés (igaz, nem ugyanazokért a munkái-

ért). Amikor találkozunk vele és szép számú, nála jóval fiatalabb, meg rokonszenvesebb szerelmeivel, már túl van termékenysége korán. Főként felolvasni jár (még a szocialista Csehszlovákiába is elvetődik), emlékkönyvekbe írkal méltatásokat, és elnökölget egy aszályos nemzeti akadémiában, ahová a többi kiégett művész már évek óta nem szavaznak be senkit kívülről. E szklerotikus alapítványnak a működése külön élvezetes látélet minden idejétmúlt testületről, amely célját elveszítette, értelme pedig talán sohasem volt...

A művészet és a nyilvánosság kapcsolatáról, valamint a kritikai besorolás esetlegességéről éppoly helytálló megfogalmazásokat kapunk a sokféle hájjal megkent főhőstől, mint amilyen pompás pillanatfelvételekkel kápráztat el utazásairól és korának nagy embereiről – közöttük például bizonyos John Updike-

ról, akit némiképp lesajnál, mert babérjain ücsörög kertvárosi magányában s nem tesz az irodalmi élet élénkítéséért semmit.

A könyv cselekménye nem egészen egyenes vonalú. Előreugrások ugyanúgy vannak benne, mint visszatekintések, illetve közbeszúrások. (Egyikük ismét csak vitriolos gúnyrajz arról, hogy miként is zajlik egy rágalalmazási per az ügyvédparadicsom amerikai bíróságokon.) A szaftos szeretkezésektől se mentes nagyjelenetek sora azonban talán egyhangúnak (pontosabban belterjesnek) érződne anélkül a búbjáosan gonosz ötlet nélkül, aminek félelmetesen következetes kibontakoztatásával Updike – ki tudja hányadszor – ismét tökéletesen elképeszti a sokáig gyanútlan olvasót.

Emlékezetes figuráktól zsúfolt regénye harmadik harmadát annak a fekete humorú büntetőhadjáratnak szenteli, amelyben régi kritikusaival számol le – tevéleges bosszúállás formájában – a velük elégedetlen, rájuk évtizedek óta haragvó író-hős. Ebben néhány fejezetben a legelvetemül-

tebb oldaláról van szerencsénk megismerni a lesipuskás Henry Bech-t. Először majdnem véletlenül okoz balesetet. Később aztán a legkörmönfontabb módszerekkel teszi el láb alól mindazokat, akiről úgy véli: rangját kétségbe vonták, dicsőségét kisebbitették. A meglehetősen mocskos dolgok hidegvérű kitergetésében az a pláne, hogy mindvégig megmaradnak a talányos játszadozás magas szintjén: Updike olvasóknak szánt, rejtélyes kacsingatásaival párosul a könnyed merészség elképesztő egyensúllyal párosulva.

Ezek a bölcs cinkosságról tanuskodó oldalvágások teszik megintcsak nyilvánvalóvá, hogy a nagy irodalom még az agyonnyúzott bűnügyi históriákban is képes ki-mond(hat)atlanul többet nyújtani, mint akár a legszorgosabb profi-termek (!) megjelent Updike-kötet az abszolút nyerő kategóriába tartozik.

Iszlai Zoltán

John Updike: Bech befut. Európa Könyvkiadó, 266 oldal., 1600 Ft

Amikor a hátrány – előny

Mi is az a posztmodern?

Azt hiszem, kevés írónak adatik meg, hogy ilyen nagyleptékű dolgot elintézzen. Mert – gondolhatjuk –, hogy Borisz Jelcinnek vittek egy példányt Szilágyi Ákos könyvéből – Borisz sztár és a sztárevicsek –, ő elolvasta, és azt mondta, hát igen fiúk, én most lemondok. Igaz, kicsit sokára, talán lassan olvasott, de lehet, hogy nebezen megy neki a német. Mert az a könyv, ellentétben az Oroszország elrablásával, csak németül olvasható.

– Ugye, ebből egy szó sem igaz? De gondolt ihlyemre, amikor megjelent a könyve, hogy ez – egy kis képzavarral élve – az orosz elnök, Jelcin hatyúdala is lesz egyben?

– A képzavart folytatva: Jelcin hatyúdala, ha volt, a moszkvai Fehér Ház szétlövetése volt 1993 októberében. Úgyhogy hatyúdala nem gondoltam. De arra sem, hogy a 2000-ben esedékes elnökválasztás időpontja előtt hat hónappal lemond. Azt hiszem, ekkor még ő sem gondolt erre. Csak azt tudtam és jeleztem is, mindjárt az 1998. augusztusi „pénzpuccs” után, hogy az 1999-es év Oroszország legújabb történetében a „fordulat éve” lesz. Az Oroszország elrablása utolsó fejezetének ezt a címet is adtam. Sőt, azt is tudni véltem, hogy ez a fordulat etatista jellegű lesz. Azt viszont tényleg nem tudtam, hogy Jelcin így fog távozni: a régi év, évtized, évezred – jelképes és nem számszerű – utolsó napján, szilveszterkor, mintha távozásával akarná népét még egyszer, utoljára megajándékozni. Ilyen gesztusokra csak igazi orosz „cár” képes. Föltéve, hogy jó a PR-csapata és nincs már más választása. Persze, ezt akkor még a kreml-i udvar PR-szakemberei, a politikai hatalom technológusai sem tudták. Ők is csak november 19-én álltak elő azzal a forgatókönyvvel, amelyben Jelcin szilveszteri lemondásának záróötlete felmerült. A forgatókönyv létezéséről persze tudtam, sőt, arról is, hogy az ötlet Igor Sabduraszov, információs szakember, az elnöki sajtóiroda szóvivője fejből pat-

tant ki. De ennek az ötletnek a megvalósulásához sok minden kellett még: például az, hogy a Kreml „választási csapatai” – Sojgu vérszelyzetügyi miniszter „medvéi” és Csubajsz pétervári „ifjúreformerei” – megnyerjék a Duma-választásokat és persze színre kellett lépnie a sok elzavart álcárevics után az igazinak – Vlagyimir Putyinnak, aki már nem az öreg cár kegyelméből lép az elnöki trónra, hanem az orosz nép nagy szívének választottjaként.

– Ön mára az egyik legelismertebb oroszológus lett, ha valami izgalmas történik Oroszországban, Önt kérdezik, Önt kéri, magyarázza meg, mi van mögötte. Mégis, hogy lesz egy költő-filozófusból politikakutató? És miért pont Oroszország? Ennek a könyvnek a kutatómunkája – mint a könyvében olvashattuk – még a rendszer-változás előtt kezdődött. Szóval miért: illendőségből, alkalmazkodásból, diplomatikus megfontolásból?

– Nem, abszolút nem illendőségről van szó, hanem arról – és ezt nagyon kevesen értik, vagy talán csak elfelejtették –, hogy itt egy egész nemzedék számára kezdődött az önmagára eszmélés, a szellemi, tehát egyben erkölcsi és politikai nevelődés története a szovjet típusú államszocializmus világának megismerésével. Az én nemzedékem ebbe a készen talált világba ütközött bele, erre csodálkozott rá, ezt kellett megértenie és ezt értette félre, ennek a világnak az ideológiai kásahegyén kellett átrágnia magát. Mért mondom mindezt? Mert a '68-as nemzedék volt talán az utolsó történelem alkotta, ha tetszik, ideolo-

gikus nemzedéki formáció. Amolyan végnemzedék. Ismétlem, nem korosztály, nem a természet véletlen alkotása, hanem Történelem-Isten teremtménye. Persze, fellázadt, aztán pedig kétségbeesett és végül rezignált teremtmény. Többségünket ezért izgatta olyan szenvedélyesen a rendszer mibenléte, működése, keletkezése; és a rendszer a Szovjetunió volt, mi pedig ebben a rendszerben éltünk.

– De mit keres ebben a rendszerkutatásban egy költő, mert hogy Ön a hatvanas évek jeles költője volt.

– A költő is a „rendszerben” élt, a költészet is a „rendszer kutatta”. A hatvanas évek – a popkultúrától a világmozgalmakig – a nagy kollektív ideológiák, az utópiák utolsó évtizede volt. Lukács György nyomán a „marxizmus reneszánszáról” beszéltek és a kontestáló vagy kritikai mozgalmak magukba szívták a marxizmus nyelvét, fogalomrendszerét. Mindenki más-más marxista szentre esküdött – ki Marcusára, ki Gramscira, ki Che Guevarára. Szemünkben a nyugati típusú fogyasztói társadalom és a keleti típusú, totalitárius-bürokratikus zsarnokság ugyanannak a szörnynek a Janus-arcai voltak. A magyar szamizdatba az első műveket kivétel nélkül kritikai marxisták írták. Az egyik legjelentősebb mű éppen a Szovjetunióról szólt – talán nem véletlenül. A címe: *A szovjet típusú szocializmus marxista szemmel*, és a szerzők: Kis János és Bence György.

– Ezek szerint ezt senki nem érezte kényszerpályának, nyugnek, hogy csak ezzel szabad vagy így kell foglalkozni...

– Éppen ellenkezőleg: a marxizmust államideológiává, sőt, bizonyos mértékig államvallássá emelő rendszer első számú tabuja éppen a marxi elmélet volt. Hiszen aki ezt az elméletet szabadon és kritikusan alkalmazta a rendszerre, az legitimációs alapjait ásta alá. És valóban: addig ástuk-ásogattuk, amíg sem az ásonkból, sem a szóban forgó alapból nem maradt semmi. Attól kezdve, hogy 1974-től kezdődően, amikor Moszkvában szamizdatban elolvashattam Szolzsenyicin *Gulagját*, minden történelmi munkát, emlékiratot, dokumentumot igyekeztem megszerezni és elolvasni, ami a szovjet korszakról szólt. Persze, ezek a szerzemények többnyire titkosak és tiltottak voltak: szamizdat vagy tamizdat-kiadványok, illetve a nyugati szovjetológiai irodalom

klasszikus művei. Megszállottan gyűjtöttem őket. Úgyhogy vagy húsz-huszonöt éve tart nálam ez a nemzedéki eredetű és mélyen személyes érdeklődés Oroszország iránt.

– *A rendszerváltozás után fellélegzett?*

– Hát olyan nagyon-nagyon azért nem lélegeztem fel, mert elég szépen vettem én a levegőt már előtte is, de mindenesetre sok minden könnyebbé és természetesebbé vált számomra. A kutatómunka szempontjából, persze fellélegeztem. Talán nem is annyira politikailag, mint szellemileg. Azt érezhettem, ha nem is diadalittasan, hogy eljött az én időm: most már csak rajtam múlik, meg tudom-e csinálni azt a pár dolgot, amire egész életemben készültem. Például azt az Oroszország-könyvet, ami múlt év végén jelent meg a Helikonnál.

– *Beszélgünk akkor a könyvről. Kik voltak a régi rendszerben azok, akiket ma uralmi elitnek nevez?*

– A pártállam apparátusában dolgozó, különféle rendű és rangú funkcionáriusok, főtítkárok, első titkárok, osztályvezetők, tanácselnökök, vállalatigazgatók, kolhozelnökök, egyszóval a nomenklatura. Ezenkívül ott vannak a hatalmas, illegális árnyékgazdaság és a mind kiterjedtebb kriminális gazdaság szereplői. Végezetül a legjobb, legdinamikusabb és legkevésbé korpupálódott elitszoport: a fiatal technokrata értelmiségből kikerülő vállalkozók és szakemberek. Ezekből az elemekből állt össze a Jelcin-rendszer oligarchikus klánállam-kapitalizmusa. Amikor a szovjet rendszer külső kerete összeomlóban volt, a rendszert alkotó elemek dinamizálódtak: például minden volt szovjet régió – köztársaságtól az autonóm körzetig és a megyéig – lépett egyet előre a szuverenizálódás irányában, ami a központi nyomás alól felszabaduló helyi elitek többsége számára fantasztikus anyagi és hatalmi lehetőségeket jelentett, de megindultak a hatalmi apparátus felé a kriminális elemek, a vállalatvezetők-ből pedig kleptokraták lettek.

– *Ezek szerint nem a régi rendszer elenségei-ellenállói ügyeskedtek ki maguknak valami újfajta hatalmat.*

– Távrolról sem, ennek az értelmiségi rétegnek csak a gorbacsovi peresztrojka utolsó éveiben volt szerepe, de az is inkább média-szerep volt. Természetesen voltak demokratikus és nemzeti függetlenségi

mozgalmak szinte minden szovjet régióban, s az is előfordult, hogy helyi értelmiségi csoportok kísérletet tettek a hatalom megszerzésére, de mivel nem állt mögöttük sem a társadalom, sem a pénzhatalom, képtelenek voltak kiütni a nyeregből az egykori szovjet párttitkárokat és regionális vezetőket. Kivételt képezett ez alól a a szabály alól a Baltikum, csakhogy a balti kisnemzetek mindig is „kilógtak” a Szovjetunióból. Még egy regionális kivétel volt: az archaikus törzsi-nemzetségi világban élő, engesztelhetetlen hegyi csecseneké. Ezen a vidéken azóta is áll a bál. A szovjet állam összeomlása után az emberek és a struktúrák jó részét maradtak, csak kiszabadultak a totális politikai-ideológiai függésből és olyan irányokban és pályákon kezdtek mozogni, amelyekre részben a régi rendszer állította őket, részben a globális távközlési forradalom révén most vannak létrejövőben. A globalizáció, a pénz és a média forradalma még fantasztikusabb tüneményeket idézett elő a poszt-szovjet világban, mint Nyugaton.

– *Ez lenne tehát a szovjet posztmodern. De mit is ért ön azon, hogy posztmodern?*

– A posztmodern szerintem a modernitás kicsúcsosodása, a legsajátabb modern vonások karikatúrisztikus túlhajtása. A nagy történelmi ideológiák paródiákként hatnak. A mai politikai élet szereplői képtelenek magukat ideológiailag identifikálni. Ez egyáltalán nem az ő hibájuk vagy erényük, hanem helyzeti adottság. Kelet-Európát ez a helyzet különösen érzékenyen érinti, hiszen évszázadok óta a Nyugatról átvett eszmékből és eszközökből élt. A „nagy mesék” vagy „nagy történetek” – felvilágosodás, liberalizmus, nacionalizmus, szocializmus – szétpergése után viszont nincs mit átvenni, nincs mivel összecementezni az orosz civilizáció széthulló életvilágát. Voltaképpen ez a „szovjet posztmodern”. Igaz, a posztmodern technológiák átvétele nem kíván évszázados tapasztalatokat. Csak pénzt kíván, azt viszont sokat. Bárki lehet bróker a virtuális tőzsdén, ha amúgy van érzéke a dologhoz, csak nyomogatni kell a gombokat és figyelni, mikor megy le és mikor fel. A nemzedékről nemzedékre öröklődő tudás, a tapasztalat értéke a nullával egyenlő. Oroszországban pillanatok alatt meg lehetett például csinálni a virtuális pénzgazdaságot. Prosperáló pénzintézmények százai születtek pár év, pár hónap le-

forgása alatt. Igaz, ez a virtuális gazdaság szépen össze is omlott 1998-ban, de az is igaz, hogy pár hónap alatt megint újjászülette. Épp mert virtuális. Gazdaságilag Oroszország ma jobb állapotban van, mint a krach előtt volt. A posztmodern állapot úgy is fölfogható, hogy ötpercenként „rendszer váltunk”. Innen nézve, lehet, hogy Kelet-Európa – a közép-európai országokat is beleértve – potenciálisan dinamikusabb régió, mint a mérhetetlenül gazdagabb és fejlettebb Nyugat-Európa. Utolsókból lesznek az elsők.

– *Miért került a címlapra egy amerikai zászló? Amerika rabolja el Oroszországot?*

– A címlap nem a kiadó montáza, hanem egyike a szovjet „szoc-art” művészet remekeinek. A „szoc-art” az úgynevezett moszkvai konceptualista iskola terméke volt. A „pop-art” analógiájára jött létre még valamikor a '70-es években: tulajdonképpen a szovjet állami tömegkultúra ironikus kiárusítása volt. Persze, a cím a régi Oroszország elrablására, az orosz ortodox keresztény civilizáció feladására is utal. Látni kell azonban, hogy itt nem valami iszonyú globális merénylet zajlik éppen a nagy orosz kultúra ellen. Oroszország titokban, de olykor leplezetlenül is, mindig nagyon vágyott rá, hogy a Nyugat elrabolja, hogy – mint aki álomból ébred – egyszer Nyugaton találja magát. Ismerős érzés? Nos, a könyv lényegében arról szól, hogy míg a Nyugat Oroszországot vonakodott elrabolni – gondoljuk meg: tíz év alatt 18 milliárd dollár működőtőke áramlott Oroszországba, míg csak Kelet-Németországba 400 milliárd német márka – addig új keletű kleptokratikus-kriminális-korrupcionista elitej csöndben kirabolta. Tíz év alatt mintegy 400 milliárd dollár hagyta el Oroszországot nyugati irányban. Úgy látszik, végül is Csaadajevnek, a 19. század nagy orosz gondolkodójának lesz igaza: Oroszországnak nem gyűlölnie kell a Nyugatot és nem hajbókolnia előtte, hanem Nyugattá kell válnia. Méghozzá nem varázslat és csoda folytán, hanem kemény és hatékony munkával. Az elmúlt tíz évben ez nem sikerült. Az új „cár”, Vlagyimir Putyin körül gyülekező fiatal liberális „péterváni” közigazdászok és pénzügyesek máris fogadkoznak: „a XXI. század az oroszoké lesz!” Ha így lesz, akkor mindenesetre a „nyugatos oroszoké” vagy „orosz amerikaiaké”. Meglátjuk...

Bagota/ity edt

CÍMVÁLTOZÁS!

Ezúton értesítjük Önöket, hogy az
ATHENAEUM 2000 KÖNYVKIADÓ,
A B+V LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ
ÉS A MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ
2000. január elsejétől az alábbi címen érhető el:

1052 Budapest, Szervita tér 5.
Postacím: 1367 Budapest, Pf. 455.

Telefonszám: 235-5020

Fax: 318-4107

Athenaeum 2000 és B+V Kiadó –

Dákainé Simonfalvy Judit, kereskedelmi vezető: 235-5026

Magvető – János Rozália, kereskedelmi vezető: 235-5034

Athenaeum 2000, B+V Kiadó, Magvető –

Orosz Anett, sajtóreferens: 235-5027

Teljes kiadói készletet talál raktárunkban
1134 Budapest, Váci út 45. Telefon: 350-6621

A legnagyobb választék A LÍRA ÉS LANT RT. BOLTJAIBAN

Internet: www.lira.hu, E-mail: lira@lira.hu

SZAKKÖNYVÁRUHÁZAK

Iskolacentrum
1051 Budapest, Október 6. u. 9.
Telefon: 332-5595

Fax: 311-1876
Mediprint Könyvesbolt
1053 Budapest, Múzeum krt. 17.
Telefon: 317-4948, fax: 484-0023

E-mail: mediprint@lira.hu
Műszaki Könyvruház
1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 9.

Hermész Díjas Könyvesbolt

Telefon: 342-0353

Fax: 342-1317

E-mail: muszaki.konyvaruhaz@lira.hu

Technika Könyvesbolt

1114 Budapest, Bartók Béla út 15.

Telefon/fax: 466-7008

MINDEN AMI ZENE

Kodály Zoltán Zeneműbolt,
Antikvárium és Hangszerbolt
1053 Budapest, Múzeum krt. 21.

Telefon/fax: 317-3347

E-mail: kodaly@lira.hu

Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt

Hermész Díjas zenemű- és könyvesbolt

1052 Budapest, Szervita tér 5.

Telefon: 318-3312,

fax: 318-3500

E-mail: rozsavolgyi@lira.hu

MAGVETŐ HÁLÓZAT

1088 Budapest
Rákóczi út 27/b.
Telefon/fax: 338-2739

3300 Eger
Bajcsy-Zs. u. 2.
Telefon/fax: 36/312-039

9021 Győr
Arany János u. 3.
Telefon/fax: 96/319-760

2000 Szentendre
Fő tér 5.
Hermész Díjas könyvesbolt

Telefon/fax: 26/311-245

3900 Szerencs
Rákóczi út 82.
Telefon: 60/306-791,
fax: 47/362-631

FOKUSZ KÖNYVÁRUHÁZAK

1072 Budapest, Rákóczi út 14.
Hermész Díjas könyvesbolt
Telefon: 268-1103,
fax: 267-9789

E-mail: fokusz.budapest@lira.hu
4026 Debrecen

Hunyadi u. 8-10.

Hermész Díjas Könyvesbolt

Telefon: 52/322-237

Fax: 52/416-091

E-mail: fokusz.debrecen@lira.hu

3530 Miskolc

Széchenyi u. 7.

Telefon/fax: 46/348-496

E-mail: fokusz.miskolc@lira.hu

7620 Pécs

Jókai u. 25.

Hermész Díjas könyvesbolt

Telefon: 72/312-825,

fax: 72/314-988

E-mail: fokusz.pecs@lira.hu

6720 Szeged

Tisza L. krt. 34.

Hermész Díjas könyvesbolt

Telefon/fax: 62/420-624

E-mail: fokusz.szeged@lira.hu

k ö n y v á r u h á z

www.fokuszonline.hu

e-mail: info@fokuszonline.hu

kék szám: 06-40-FOKUSZ (365879)

Színházi esték

A varázslat elmarad Shakespeare Viharja a Katonában

■ Búcsúdrámája ez az „avoni hattýúnak”, ahol a száműzött varázsló- király, Prospero alakjában utoljára igazságot és boldogságot ajándékoz szeretteinek és ellenségeinek. Költői szépsége még a Shakespeare-életműből is kiragyog, ám színre vinni fölöttébb nehéz. Nagyerejű művésztehetséget kíván a főszerep életre keltése, de az epizodistáknak is sugározniok kell: erős egyéniséget, hibátlan dikciót, ritmustartást. A szcenírozás ötleteitől is elvárható, hogy varázs és valóság érzékeny határán tudjon mozogni. S kell hozzá tehetséges közönség is, amelyik a tündérmeséből kihallja a valót, élvezni képes a lírai hangzású mesészt, gyermeki fogékonysággal és érett értelemmel befogadásra kész, amikor e mű felé fordul.

Zsámbéki Gábor rendezői pályája során méltán keresi a nehéz feladatokat, így törvényszerű, hogy a *Viharral* találkozott. Erre különös oka most azért lehetett, mert *Garas Dezsőt* nyerhette meg Prospero szerepére, azt a színészt, akit eddigi sikerei okán régtől megillet már egy klasszikus jutalomjáték. A rendezés jól mérte föl azt is, hogy a mai közönség nem adja oda magát könnyen a tündérmeséknek. Sőt, a nagy gaudiummal előadott nyilatkozatokat is inkább tündérmesének nyilvánítja. A megjelenítés hitelesítésére némajátékkal keretezi a shakespeare-i művet: haldokló vénember vizionálja Prospero csodatetteit. Kár, hogy ez a realista keret – és a színészi meg gondolás – oda vezet, hogy a vízionáló vénember még álmában sem tud nagyobb ragyogást képviselni, mint amekkora neki az életben juthatott. Maradnak a fakó kórházfolyosók, kültelki lumpok, lureszakóban feszengő „királyi” senkik. Mindez keservesen

mulatságos ítélet is lehetne a való világról, ha a nem földi személyeket sikerülne magasabbra emelni. Ám a jótündér Ariel, *Tóth Anita* megformálásában, oly kiszolgáltatott, hogy az már Prosperóra vet rossz fényt: Kaliban pedig, akinek az állati ostobaságot kéne kifejeznie, *Varga Zoltán* szép testalkata folytán az egyetlen gyönyörködve nézhető ember test. Ha ezt nyomorítja meg Prospero, akkor vagy féltékeny hím, vagy fogalma nincs róla, milyen a szép korpusz. Színpadon kívül hozott döntés folytán választja hát Ferdinandot szerelmesül Miranda, Prospero leánya, s valószínű, hogy az ifút is a szűk választék kergeti Miranda karjaiba. Prospero fáradtan és alig követhető értékrend mentén varázsol, esetenként bele-beleun maga is a tündérkedésbe, fáradtan ki-kitekint saját nyűgös álmódásából, mintha mondaná: varázsolok, mert elvárjátok tőlem, de terhes már nekem ez az egész... S végre felvisít a monitor, nincs több szívdobbanás.

A néző szomorúan veszi tudomásul azt, amit eddig is tudott, és nem örül a színpad sugallta bizonyosságnak. Annak, hogy nincs, nem bír lenni boldog vég. Biztos értékrend. Valódi megbecsülés. Álmodni is csüggedtek vagyunk.

Berkes Erzsébet

Nem csak négyen játsszák! Spiró György: Kvartett

■ A pécsi Harmadik Színház jóvoltából, mert rendezőjük, *Vincze János* hisz a magyar drámában, színre került *Spiró György Kvartett* című kamaradarabja, ezt vendégszerepeltetni meghívta a Budapesti Kamaraszínház (Shure), s most láthatjuk a fővárosban is tavasz óta, havonta 2-3 alkalommal. Jegyet csak kézítusa árán sikerül szerezni a 60 fős nézőtérre – a siker tehát hatalmas, ámde eleddig se láthatták nyolcszáznál többen. Fele Vígyszínház. Az előadás tisztességes, a dráma kitűnő. Ar-

ról van benne szó, hogy amerikai magyar meg akarja hálálni jötevéjének, hogy '57 tavaszán figyelmeztette, letartóztatják. Csakhogy a szokványos – tehát: lerobbant – lakótelepi lakásban vegetáló nyugdíjasokon és leányukon pénzzel, utazással, háládatos szívkitárással nem lehet segíteni. Előbb szót kéne érteni. Megérteni, hogy mi a jó szándék, mi az öröm lehetősége, mi az, amit idehaza még lehetne, ha... Spiró kitűnő érzékkel vette észre, hogy váltani – és most még ne is rendszerváltást gondoljunk! – pusztán azért, mert deklaráljuk, hogy váltani lehet, még nem sikerülhet. A közmondásos kabátot újragombolni csak akkor sikerülhet, ha minden gombján elvégezzük a szükséges csiki-csukit, vagy ha kibújunk belőle. Drámaíróként sem érte be annyival, hogy könnyű konfliktus során sejtledjenek elő az ellentétek. Két világot ütköztet, még hozzá jó szándékú közeledés jegyében: derült égből nagyobb a mennykő. Az emberekben lévő feszültségek szikráznak össze.

Vincze János rendezése első sorban arra koncentrált, hogy semmi se vessen el a játék tragikus fájdalmából. Ennek folytán nem követelte meg színészeitől, hogy a figurák árnyaltosabb megrajzolására törekedjenek, voltaképp beéri annyival, hogy pont olyanok legyenek, amilyeneknek már belépükkor is látszanak. Nem a fejlődést, hanem a kibontakozást kellett volna színésíteni, hogy a Vendég végső kiborulása, helyzetfelismerése kiteljesedjen. *Márton András* tehetségéből – övé ez a szerep – nyilván futotta volna többre is.

Mindenesetre eltűnődhet a színházbarát: mennyit bibelődnek új magyar drámák színre segítségével kitűnő színházaink kamaraszínpadok szerte, s alig jutnak többre játszható vázlatoknál. Itt meg egy új magyar dráma, kiváló szerepekkel, s még most is csak – évekkel az után, hogy megjelent – pár százan láthatják, de akkor is csak holdtöltekor és keresztútnál.

- kes

Földalatti a Padlás

■ A Színház- és Filmművészeti Főiskola Padlás-nak becézett kamaraszínpadán Kerényi Imre osztálya színre vitte *Spiró György Abogy tesszük* című művének újabb változatát, ezúttal *Földalatti* név alatt. Ezúttal... Mert az ősbemutatót vagy hét éve tartotta a Vígyszínház, három éve kamaraszínpadra vitte a Nemzeti, s most további kurtítások és ritmusjavító szerkezeti átalakítások árán – *Méhes László* munkája – ismét láthatjuk. Most látszik a legélvezhetőbbnek. A szerző – vagy átalakító – majdnem egészen megszabadult az önsajnálattól, nem hatódik meg attól, hogy manapság egy válás kész anyagi csőd. Talán mert lényegesen fiatalabban beszélnek a válási viszonytagságokról, a mondandó iróniával telítődött és feloldódott attól, hogy ha már mind így járunk, akkor nem nagy marhaság-e házasodni egyáltalán?

A léthelyzet kegyetlen ellentmondásosságát mégsem „viccelik el”, mert a főiskolások mindenike törekszik a neki jutó epizódot sorssá rajzolni, átélni s emberi történetként továbbadni. Legjobban sikerült az új szerelmeit mesélő asszony és férjének duettje, illetve az alkalmi szeretője extra igényeit lemasszírozó magányos férfi tusája. Valószínű azonban, hogy az *Abogy tesszük*nek még mindig nem ez a végső formája. Ha az íróban nem török meg az el-kibeszélés szándéka, újrajrja a darabot, ahol az anyagi csőd csak háttér lesz, az emberi dráma pedig középpontba kerül. Jelesül az, hogy miért van: nagy szerelmeinkből is kiseretünk, és ezt a másikon toroljuk meg. A gyerekeink meg néznek minket – teszem hozzá, nem mintha ez akár csak egy felemelt hangot is visszafogna. Ergo: van mit írnia még annak az írónak is, aki a világért sem akar kilépni a társadalmi összefüggések firtatása felé, csak a lélek titkait elemzi. Spiró György tehetségét nem rontották meg a sikerek, sem a kudarcok – okkal várunk tőle újabb műveket.

- kes

Video

Oscar Wilde szerelmei

■ A szelíd arcú, szépségimádó, charmos és így tovább Oscar csúnya véget ért. Bármennyire is rajongott színpadi szerzője volt korának, bármennyire is kedvelték, elég volt egy bugris lord, hogy beleköpjön ebbe a szépen ívelő karrierbe. És csak azért, mert kettétörte annak sétapálcáját. Tudvalevő, hogy ezek mögött a látszólag alulkomplikált okok mögött sokkal mélyebbek forrongnak, nem volt ez másként Oscar Wilde esetében sem. A nemes lord elég sok vajat bírt a füle mögött azért, hogy sárba taposson valakit, akinek sokkal kevesebb volt. Irritálta őt ez a nemes lélek. De beszéljünk nyíltan, a lord a családját terror alatt tartó, hatalomkomplexusos, vélhetően impotens nőhajhász volt, Oscar Wilde pedig kifinomult, érzékeny, fiatal fiúkat szerető férfi. Így már érthető, ez volt tehát a tényállás, és ennek a csattanónak az előzményéről, kifejtéséről, a tragédia bekövetkeztéről szól a film. Kibontakozik, hogy a demokratizálódó Anglia nem is annyira demokratikus, mert a tolerancia, a másság elfogadása csak addig praktizáló fogalom, amíg a saját szavát halalthatja a többség, amíg az ő véleményük nyer teret. Más tűnjön el a felszínről, de még az alszínről is, még akkor is, ha a köreit nem zavarja.

Sajnos ez a fajta életézés máig sem halt ki, szegény Oscar Wilde ma is számíthatna arra, hogy meghurcolják, jóllehet kényszermunkára már nem számíthatna, sokkal inkább kényszer-munkanélküliségre, ami lényegesen kegyetlenebb és rafináltabb találmánya a mai demokráciának.

Életem szerelme

■ Szerelmem a témája egy másik filmnek is, amelyet leegy-

szerűsítve és bunkósítva nevezhetünk egy nem normális szerelem történetének. Sokak gondolják így, persze vannak, akik már a szerelmet sem tekintik normálisnak. Valahogy így áll ezzel a furcsa kis valamivel szemben a rendes férj (John Travolta), amikor kiderül, hogy felesége (Robin Wright Penn), akit tíz évvel ezelőtt ő állított talpra, akinek felvállalta másától született gyermekét, sőt további kettőt alkotott (stb.), ez a nő most csapat-papot meg a szép házat a Mercedes-szel maga mögött képes hagyni, hogy elemeileg megbillent első férjével (Sean Penn) éljen ismét. Ki érti ezt? Senki, talán még a néző sem, ha ez a labilis lelkületű, elmegyógyintézetet megjáró férfi nem rája a fülünkbe: a nő egyik férfit sem szereti, hanem szerelmes. Ebbe a roncba. Hát igen, keveseknek adatik meg, hogy életük során tisztázhassák, mi is a különbség e két dolog között, s azt is kevesen tudják, miként kell vagy lehet elrendezni. A világ, vagy szűkítsük a kört, a környezet az, amelyik szájtátva szokott ítélni, ha ilyesfajta történetet hall, és nagy valószínűséggel ezeknek az ítéleteknek a mélyén is saját lelkük nyomora húzódik meg. Hogy ők nem tudtak, nekik nem adatott meg, rosszul döntöttek és így tovább. Sőt, még azt is huhogják, hogy ilyen csak a filmben van. És igazuk van, az ilyen szép történetet keveseknek van erejük végig játszani, talán azért, mert kevesen ismerik fel, hogy amiben élnek, az vajon valóban életük szerelme?

Életük legnagyobb szerelme, amiért bátran meg lehet tenni olyasmit, amit azután majd csak a házi vetítőben lehet vetíteni. És élvezni.

Simon Birch, a kisember

■ Igazi amerikai mozi. Oktatófilm hollywoodi sztaniolba csomagolva. Erkölcsei üzenet, a társadalom túlélési mechanizmusát gerjesztő, karban-

tartó történet. Ha nem így tesszünk, pórul járunk, lehetne az alcím. Csendes szellemi és lelki terror, mondhatnánk cinikusan, s mondjuk is.

Az ugye már régóta köztudott, hogy Amerika hivatalból küzd a szegregáció, az elkülönítés, a kirekesztés ellen. Papíron és celluloidszalagon, újabban videoszalagon közvetítve. Eleinte kiállt a négek mellett, azután az indiánok jöttek, majd a nemzetiségek, a melegek. Most meg a fogyatékosok. Kimeríthetetlen a téma, lehet valaki vak, mozgássérült, néma, szellemi fogyatékos és így tovább. Be kell vonni a társadalomba, mert kellő odafigyeléssel, rehabilitációval a jövedelem és nem a kiadásrubrikába könyvelhetőek el ők is, mint tételek. Nincs ezzel semmi baj, mert ez a fajta mentalitás bármennyire is az önzés öntőtegyéből formázódik, azért hasznos azoknak is, akiket eddig a társadalom kirekesztett, mert félt tőlük. Nincs ez így jól, ráncolta a homlokát Amerika, bárki lehet hős, csak hit (vallás) kell hozzá, erkölcs, és megy minden, mint a karikacsapás. Itt van ez a kis Simon. Törpe, de okos és érző lelkű, kellő pillanatban aprócska sarkára áll, és megment egy egész busznyi gyereket a vízbe fulladástól, cserébe ő hal meg. Mert így hatásosabb, a néző (a társadalom?) így fellélegezhet, mert a továbbiakban nem kell küszködni azzal, miként fogadja őt be. Emlékezhet rá, mint hősré és kész. De nem kell nyugdíjat fizetnie, és szegénylősen elfordítania a fejét, mint azoknak a szegény vietnami veteránoknak az esetében. Simon megtette, amit kellett, Simon távozhat. Sokkal kezelhetőbb emlékezni, könnyecsepet morzsolni, mert Amerikát azért mégis csak az életerős, baseballozni tudó, erős férfiak tartják el. Így látja a rendező is, s mondjuk még el a sziruposág jegyében azt is, hogy a történetben a megesett anyák is megkapják a magukét. Mert lehetnek jók és szépek, azért őket is előbb utóbb utoléri egy baseball-labda. Ez a büntetés azért, hogy bűnbűnben – halmozott bűnbűnben – szültek egy gyermeket.

Szép világ ez!

Agyament Harry

■ Most már tuti, hogy ez a Woody megőrült. Első jele, hogy szakított eredeti hangjával, mert bárki bármit mond, az igazi a Kern. Közhely, de vele jobb, mint az eredetivel. Lerágott csont, lépünk tovább, és maradjunk a másik lerágott csontnál, a sovány kis Woody Allen-nél, aki a pszichiátria csődje című projekt jelképe lehet. Mert ő volt az, aki szalonképessé tette a pszichiáterhez járást, ő bizonyította be, hogy aki hetente egy órán keresztül, nem kevés pénzért kiönti a lelkét egy pamlagon/fotelben, az még lehet normális. Sőt, előbb-utóbb kiderült, hogy erre szinte mindenkinek szüksége lehet, aki szeretné megőrizni a barátait, a munkahelyét. Mindazt, amit eddig lelki kukának használt.

De ennyi ideig? Az lehetetlen, hogy ne lehessen kilábalni, hogy ne legyen elég a heti egy óra, még évi egy-két filmet is kelljen az egész világnak, mint lélekukának végignézni, sőt fizetni is ezért? Ez azért nem járja, nem lehetne azokat a diplomákat érvényteleníteni, a doktorokat visszahívni, és valamilyen kényszermunkára ítélni? Woody ugyanis nem javul, hanem hanyatlak. Kezd skizofrén lenni, már saját magát írja meg, s azt is megírja, hogy saját magát írta meg. Szerepét – és élete szereplőinek szerepét – újabb és újabb színészekkel játszatja el. A történetek egyre komplikáltabbak, egyre követhetlenebbek és egyre kevesebb tanulsággal szolgálnak. Kivéve a szexuális kérdéseket. Mert ebben Woody a legnagyobb. A tabukról lerántja a pokrócot, és azt mondja, mindent szabad, ami után lelkiismeret-furdalásod lesz. Ami után nem tudod eldönteni, hogy helyes volt vagy sem. S ha lehet, a másik is dögöljön bele, neki se legyen jobb. Az külön pech, hogy nekik nem adatik meg a filmkészítés mámor.

Az elmesélhetetlen történetet csak erős idegzetű, mazochista rajongóknak ajánljuk! De nekik nagyon!

Bagota/ity edt.

Sükösd Mihállyal

beszélget

Nádor Tamás

Európai szemhatár, egyetemes egybevetési készség, helyi értékekkel bitelesített filológiai pontosság, stíluselegancia. Regényben, novellában ténykényszer, esszében szépprózai irány, publicisztikában medrében tartott szenvedély, de azért önnön dinamikáját követő gondolat. Am maga a szerző talán csak közelítésnek véli még azt is, amit befejezett. S tudja, vannak, akik pálcát törnek fölötte, éppúgy, mint azelőtt. Pedig S. M. csupán egy szörnyű és gyönyörűsége kor vétkes és véten, rettenetes gyermekeinek egyike. Aki, mióta teheti, körmöli penzumát. A mások dolga mérni és ítélni. Ő nem vár kíméletet.

– Rosszakarója akár azt is mondhatja: Sükösd Mihály azelőtt sem tudott nyugton maradni, de mostanában már mindenbe beleüti az orrát. Más úgy vélheti: kelet-közép-európai értelmiségi, akinek ez születési és kényszerítő tapasztalati sajátossága. És valójában?

– Jól megtermett orromat csakugyan sok mindenbe beleütöttem, kivált az elmúlt tíz év során, egyvalmibe azonban nem: a gyakorló politizálásba. A rendszerváltozás körüli években s az új magyar demokrácia születésekor úgy éreztem, ehhez nem csupán kedvem nincs, de efféle alkalmatlan is vagyok. Ezért úgy döntöttem – bár van olyan párt, amelyet másoknál jobban kedvelek, és van olyan is, amelytől viszolygok –: ha már a Kádár-rendszer évtizedeiben párton kívüli tudtam maradni, ne legyen belőlem neofita párttag. Három szabad választáson azért persze, leadtam voksomat, ennyi ebből nekem elég. Más kérdés, hogy publicisztikáimban azért sok mindenről kifejtettem – nemritkán ironikusan – a véleményemet. Arra, hogy e tárgyban dicsérőleg is megnyilatkozzam, sajnos, ritkán

adódott alkalom. Ami egyéb írásaimat illeti: akár csak korábban, most is sok minden érdekel. S ha erről, arról vagy amarról írni támad kedvem, vagy netán írásomat igénylik, a téma megkeresi a maga műfaját.

– Mégis: regények, novellák (manapság ritkábban), tanulmányok, esszék (az irodalom, a szociológia tágas világában), publicisztikai és egyéb írások sokasága került és kerül ki tolla alól. Az olvasó vélheti: bárhol, bármikor, bármit képes professzionálisan megformálni. De vajon miben véli önmagát összetéveszthetetlennek, kikerülhetetlennek?

– A kérdés, ugye, költői, hiszen erre természetesen nem az én tisztem válaszolni. De egyébként sem szoktam méricskélgni magamat. Valójában csak azt tudom: mindmáig meglehetősen szorgalmas, kitartó és önmagam iránt skrupulózusan, már-már mániákusan igényes vagyok. S bár talán úgy tetszhet, hogy sokat és sokfélét írtam, a látszat ellenére lassan, araszolva, nehézkösen dolgozom. Ha napi három-négy piszkotoldalból két-három oldalnyi tisztázatot létrehozok, az bizony nekem mi-

nimum nyolc órába telik... A rendszerváltozás idején egyébként úgy véltem: eljött az én alkotási aranyidőm, hiszen most majd bármit elmondhatok. És úgy képzeltem – a vasárnapot leszámítva – majd három napon át regényt, három napig publicisztikát s egyebeket írok. Am hamar rá kellett jönnöm: az ember így nem szabdalhatja föl önmagát. És nem titkolom: a megélhetési kényszer is arra készítetett, hogy főként „egyebeket” írjak. Habár talán úgy, hogy ezeket sem kell szégyenlenem. De a regényíráshoz a mai könyvkiadási körülmények közepette elegendő elengedett idő, és ezt segítő szponzor szükségeltetik. Am az ehhez nélkülözhetetlen kuncsorgás nem egyezik az ízlésemmel, nem az én műfajom.

– Neveltetése, tanulmányai okán logikus lenne, ha a konzervatív szemlélet egyik szóvivője volna.

Megnyilatkozásai viszont azt mutatják – baloldali-liberális vonzalmait se tagadva –, ön csakugyan viszolyg nem csupán a napi politikai, de az ideologikus megközelítéstől is. Mihez kötődik valójában?

– Néha belém villan: úristen, mi lett volna velem, ha mégis politikai szerepet vállalok! Micsoda csapás volna rám nézve, ha reggelenként öltönyben, ingben, nyakendősön „jelenésem” lenne a parlamentben. Persze nemcsak az effajta rendszereségtől és a mindennapi puccparádétól viszolygnék, hanem a haza házában honos stílustól is... Hadd fűzzem hozzá: amit nálunk akár a Horthy-korszakban, akár a rendszerváltozás utáni években, akár manapság konzervativizmusnak véltek-vélnek, az bizony távol áll az igazi konzervativizmustól. Ugyanakkor a szocialisták mindmáig nem tisztázták viszonyukat Kádár-korszaki elődjeikhez, és azt sem határozták meg komoly intellektuális színvona-

lon, hogy a mai párt mennyiben szociáldemokrata. Az SZDSZ egykor igen jelentős szavazóbázisa pedig napjainkra minimálisra csökkent – ennek okát sem elemezték igazán érdemben. Így az én hagyományos értelemben baloldali-liberális világszemléletemnek a jelenlegi pártok, sajnos, nem tudnak megfelelni. De egyébként is, noha soha nem voltam „steril” irodalmár, az én magánvilágom mégiscsak az irodalom. Az ember igyekszik írni, olvasni. És úgy élni, mint bárki más. Mert a magamfajta entellektüel nem tekinthet el attól, hogy Mari néni mit mond vásárlás közben a piacon, miért bosszankodik Józsi bácsi a borbélynál, vagy hogy lakótársai miként tengődnek nyomorúságos nyugdíjukból. S jó lenne azt is tudni, ez a mi „új világunk” végül mire fog kilyukadni.

– Olvasója gyanítja, ön – bár bizonyára azt tartja, nem műfaján mérik az írás értékét – azért tartósíthatóan naprakész írásain túl is tartogat valamit...

– Eszterlánc címmel két éve valóban önéletrajzi regényemen dolgozom. Ez persze nem arról szólna, hogy hősöm miként boldogult eszmélésétől napjainkig. Inkább arról, hogy szemszögemből nézve melyek voltak a huszadik század legfontosabb eseményei, történései. Tehát, hogy mi közöm volt a második világháborúhoz, ötvénhathoz, a rendszerváltozáshoz. S hogy mit jelentett számomra a szülő-gyermek kapcsolat, mit jelentett a hit, a vallás, s mit ma a transzcendencia, mit jelentettek egyediségükben, különvalóságukban és egységükben a nők, milyen volt boldognak, és milyen nyomorultnak lenni, hogyan néztem bele egy-egy halott üveges tekintetébe. Némileg megbölcösülve, de tartva magamat bizonyos rögeszmémhez, az ezredfordulón ezzel küszködöm.

Érdemi mondanivalók

Kerek húsz éve *Zsuzsi nélkül* című dokumentumjátékával érte el a legrangosabb nemzetközi díjait *Taar Ferenc* író, szociográfus és (sokáig) debreceni színigazgató. Ez a rádiós alkotás nem egy leányról szól, hanem arról a Guth és Debrecen közt járó kisonatról, amelyet 1977-ben balgán megszüntettek. Íróknak – túl a személyes érintettségén – azért lett szívügye az 1882-től fennálló vasútvonalon, mert mind gazdasági, mind emberi szempontból értelmetlennek tartotta felszámolását.

Most megjelent kötetének nemcsak ebben a kiemelkedő alapírásában kapcsolódott össze a hasznosság és a humánus – szerinte igenis szétválaszthatatlan – kettőssége, hanem azokban a riportjaiban is, amelyekben a Debrecen környéki tanyavilág sohasem teljesen átgondolt változásairól beszél. Akár az úgynevezett Hajdúhát ridegebb környékéről, akár a barátságosabb erdős puszták fejleményiről tudósít, sosem rejti véka alá szerény, de határozott véleményét, ha elhamarkodott intézkedéseket, hozzá nem

értést, netán szándékos nemtörődőséget tapasztalt, illetve megsejtette az erőszakolt átalakítások mögött az egyéni érdekhátszót. A termelőszövetkezetek nyögvenyelős összeállása, majd oktondi szétverése, tanyaközpontok felvirágzása és hanyatlása, a szétszórt tanyákon élők sorsa (1953-ban elkezdődött) írói pályája alatt változatlanul foglalkoztatta. Még hetvenen túl is felmerül benne az igény, hogy érdemes visszajárnia a több évtizedes kutatási témákat nyújtó színhelyekre, s kimutatni, milyen fejlődést vagy bomlást-rombolást lehet fölfedezni ezen a – szűkebb pátériáját is jelentő – terepen.

Szociográfiai indíttatású feljegyzései mellett ez a válogatása *Életképeimből* címmel jó néhány kitűnően megragadott hajdúsági portrét villant fel. Többnyire Mórincz Zsigmond példáját követi bennük. Mind a helyzetek megelevenítése, mind az ízes (és ízős) párbeszéd az igazolja, hogy mennyi jellemző erőt és szemérmes érzelmet lehet belesűríteni ilyen rövidke szövegekbe, ha igazi kifejezőnivaló az aranyfedezetük.

(iszlai)

Taar Ferenc: Bomló világ. Csokonai Literatura Könyvek, 231 l.

Rossz. De nem úgy, mint a magyar. Másképp. Erről azonnal Tolsztoj Leó jut eszembe, aki az Anna Kareninát a következő klasszikus mondattal indítja: „A boldog családok mind egyformák, de minden boldogtalan család a maga módján az.” Ennek analógiájára valószínűsíthető, hogy minden jó nemzeti televíziós hálózat hasonló, de minden rossz televízió a maga módján az.

A magyar nyelvű televíziós csatornák lényege, hogy nem magyarok. Néhány nagyigényű show-műsörtől eltekintve (Dáridó, Koóstoló, Tébolgyó – hogy csak a legnépszerűbbeket említsem) még a reklámok jelentős része sem magyar, kivéve néhány hamisítatlanul hazai mosópor-, intimbetét- és mobiltelefon-reklámot, a filmek pláne nem magyarok, a mindent előntő sorozatokról nem is beszélve, most a hollywoodi akció- és horrorfilm sorozatok, a Walt Disney meg a Cartoon Network mellé fölfejlődtek a latin-amerikai (mexikói, brazil, argentin és tűzföldi) sorozatok: itt a színészi játék elkövető teljesítményeiben gyönyörködhet a néző (megannyi potenciális Oscar-díjas!), Sztanyiszlavszkij sírva jönne a recepért, ha tragikusan nem késett volna el, nem beszélve az operatőri munkáról, az egész képosztályról a sminktől a világításig keresztül egy-egy jelenet bravúros beállításáig, a virtuóz kameramozgásig, a lenyűgöző vágási technika mellett a belső plánon mesteri alkalmazásáig, ráadásul mint író az ámulattól

aléltnan hallgatom a költői szárnyalású, mégis oly természetesen emberi hangzású dialógusokat...no, szóval a magas kultúra és emelkedett ízlés eme orgiái nálunk általában importcikkék, nem saját kultúránk gyümölcsei: így a néző ízlése idegen kulturális termékeken csiszolódik, de legalább tanul általuk, és éhenkórász színészeink is megélnék a szinkronból.

melyet mint nemzeti filmgyártásunk csúcsteljesítményét évente legalább hatszor megtekinthet az érdeklődő.

Na, Franciaországban amerikai film csak fél tizenkettő után látható, egyéb külföldi, például francia-belga, vagy francia-olasz, vagy francia-svájci, vagy francia-korzikai koprodukció is csak hébe-hóba. Nem tudom, hogyan csinálják, de Párizsban

ben naponta két Luis de Funes-filmet láthattam, naponta egy-egy Burvillt, és legalább másodnaponta egy Blier-t. Nem láttam viszont se Depardieu-t, se Belmondót, se Alain Delont, ők vagy nem tartoznak a nemzeti filmkultúrához, vagy nem elég ünnepek karácsony hetére. Nem tudom, nem volt kitől megkérdezni. (Vagy még élnek... – lehet, hogy ez a baj velük.)

Más. Rengeteg Híradót is láttam, volt is hír. Azon a héten volt a tornádó. Közel száz halott, több tízezer kicsavart fa, települések százai maradtak áram nélkül, az Atlanti-óceán partját meg elérte az olajszennyeződés: én még életemben annyi olajtól fekete madarat mosdatni nem láttam, mint azon a héten: szívszorító volt. De, ha ott egy riportert rászánja magát, hogy a kamera elé állít és mikrofonvégre kap egy riportalanyt, legyen az a helyi osztrigateleptizenhét éves segédmunkása, azt végighallgatja az első szótól az utolsóig.

Mindenesetre nem sok olyat láttam, hogy a riportert öt percig beszélt volna a riportalany helyett, míg az a képen némán tátogott, utána direktben is a szájába adott volna pár szót: „... hát én, kérem, nem is tudom, talán lehet...” – és ennyi volt a riport, ahogy a magyar riporterek csinálják. Miért?

Lehet – nem tudom eléggé a nyelvet –, hogy a francia riportalany sokkal szebben beszél franciául, mint a magyar riportalany magyarul? Vagy csak egyszerűen tisztelik az emberben az embert, még ha csak riportalany is?

Kertész Ákos Milyen a francia televízió?

Franciaországban ez alapvetően másképp van. Nem engedik be az országba az idegen kultúrát, legalábbis nem oly mértékben, mint hozzánk, ahol mai magyar filmet (azt a hármát, amire egy évben pénzt szán a mindenkori kultuskormányzat), csak éjfél után tekinthetik meg rétegműsor gyanánt az erre megedződött értelmiségi rétegek, akik föltehetően munkanélküliek és nappal alszanak. Amúgy meg, hogy néha magyar filmet is lásson a nagyérdemű, televíziós csatornáink újrásugározású filmtörténelmünk egészét a tízes évek némafilmjeitől az *Állami Árubáz* című szocialista-realista remekműig, különös tekintettel a *Hyppolit, a lakájra*,

például McDonald's és Kentucky Chicken is minimum négy-szer kevesebb van, mint nálunk: igaz, a városban máshol is található kulturált WC: mindenesetre az amerikai fast-food evés-kultúrát is sikerült visszaszorítaniuk, nemcsak a filmkultúrát.

Karácsony hetében, melyet volt szerencsém Párizsban tölteni, de volt szerencsétlenségem betegnek lenni, szinte állandóan a tévét néztem, és állíthatom, hogy más, mint a mienk. Nem annyira amerikai (még csak nem is latin-amerikai), mint inkább francia. Az ízlésnek már említett orgiái ott is megtalálhatóak, de nemzetiek.

Nemzeti filmművészetük múltját is becsülik. Karácsony heté-

Mindenkinek van egy tömegsírja

Ha éppen nem Abszurdisztának nevezi története színhelyét, Grendel Lajos akkor is olyan történeteket ír, amelyek Abszurdisztánra, vagyis Kelet-Közép-Európa poszt-szocialista államaira jellemzők. Kedvenc Grendel-regényem, az *Einstein harangjai* például még a rendszerváltás előtti időkben, egy varrodának álcázott Anabáziskutató Intézetben, tehát hadászatiilag fontos és titkos szerv keretében játszódott, és bár minden epizódja a tébolyig groteszk volt, nem tagadhatta az olvasó, hogy maradéktalanul ráismer benne saját hazájára, annak bármely intézményére, azok szellemiségére, légkörére. Grendel azonban nem „leplezett”, hanem röhejessé és átláthatóvá tett valamit, amiben valamennyien benne éltünk. 1999-es regénye, a *Tömegsír* roppantul hasonlít ehhez a hét évvel korábbi könyvhöz, noha már a rendszerváltás utáni időben játszódik. Éppen az (az egyik) szenzáció benne, hogy Grendel világa most semmivel sem kevésbé abszurd, mint volt korábbi műveiben. Attól, hogy másképp tébolyodott a világ, még nem mutatja normálisnak. Egyébként, hogy is tehetné, lévén igazi író, mellesleg egyike a magyar nyelven alkotó legkülönbeknek, hiszen hazudna, ha idealizálná a kilencvenes évek társadalmát. Ez utóbbi tudniillik javarészt ugyanazoknak az embereknek az összessége, akik az előző rendszert is alkották, legfeljebb helycserék, őrségváltások, munder-levedlések. Életrajz-átfestések és más előjelű neofita túlteljesítések vették át a vezetőszerepet, de a világ nem fordult ki sarkából. Grendel minden kü-

lönösebb erőfeszítés nélkül ír úgynevezett „mai regényt”, ami ritka, mint a fehér holló. Annak idején, a pártállami kultúrpolitika ott is, nálunk is, kifejezetten erőltette, hogy szülessenek ilyenek – nagyrészt ebből a parancs formájában előadott igényből keletkeztek a sematikus termelési regények, politikai agitkák (bő lére eresztve). Nem csoda, ha művészi értékük semmi, az írók kedve meg, a kényszer elmúltával, elment az ilyesmitől. Grendel azonban nem hivatkozik a történelmi távlat hiányára, hanem képes arról írni, amiben nyakunkig benne ülünk, s teszi, teheti ezt azért, mert a történelmi távlat az ő szemléletében van, történelem és jelen összefüggésében adja a *Tömegsír*-nak is az igazi témáját. A főhős (mellesleg történelemtanár, de nem erre utaltam az előbb) örökölt egy darab földet T. falucskában, és abból, hogy a „birtokán” kutat akar ásatni, beláthatatlan bonyodalmak sora keletkezik. Földjében ugyanis csontvázakat talál. Nem egyet, nem kettőt, kiderül, hogy valóságos tömegsír van a mélyben. S éppen ez az, amitől a jelentéktelen, hétköznapi epizód hirtelen kitágul és a résen besüvít az utóbbi fél évszázad minden konfliktusa. Hogy kiket öltek halomra és mikor, kik tették és miért, arról mindenki mást és mást gondol. A település – függetlenül attól, hogy igaz-e, vagy sem – azt szeretné, ha antifasiszta emlékhellyé lehetne avatni a falucskát, attól föllendülne az idegenforgalma. „De hát gyilkoltak mások is” – jegyzi meg a főhős, akit botor fejjelel semmi más nem érdekel – eleinte – csak az igazság. Hiába, akik-

től megtudhatna valamit, mind személyesen érdekeltek a múlt valamilyenné egyoldalúsításában. Van, aki „álpártizánok” művének mondja a hekatombát. S íme, egy jellegzetesen grendeli párbeszéd: „– Hogyan lehetett megkülönböztetni a valódi partizánt a nem valóditól? – Úgy, hogy az álpártizán a megszólalásig hasonlít a valódihoz. Tökéletesen álcázza magát. – De ha olyan jól álcázza magát, akkor lehetetlen megkülönböztetni egyiket a másiktól! – Persze, hogy lehetetlen. Ez benne a fifika!” Abszurd gondolkodás? Igen. Tapasztaltuk a saját bőrünkön az elmúlt ötven évben? Megintcsak: igen. A koncepciók perek ellenségyártó logikája például éppen erre épült. De hát azok sem különbe, akik – látszólag – már az efféle felfogást száműző új mentalitást képviselik. T. falu polgármestere így magyarázza el a főhősnek, hogy mint rendszerváltó, miként viszonylik az azelőttiekhez: „Mi nem vagyunk azok. Akik azok voltak, ma már nem azok. Én azelőtt is az voltam, most is az vagyok, de a mostani azom nem ugyanaz az az, ami a régi azom volt...” És így tovább. Elképesztő, frenetikus, groteszk? Igen. És vajon nem botlunk nap nap után mi is „azokba”, akik „nem azok”? Az üdvösséghez azonban mindezt kevés volna, ha Grendel nem vonultatná fel léleteli, vérbő figurák egész sorozatát. Nála minden aprócska részlet külön-külön hiteles, csak éppen az egész, ami ebből összeáll, az van fölötté a naturalisztikus aktualitásnak. Sikerül neki, ami talán a legkritikább a mai prózában: az önmagáért helytálló konkrét mű észrevétlenül olyan metaforává emelkedik, amely mostantól jelenségek megnevezésére alkalmas. Mióta az előző járom alól fölszabadultunk, s kockázat nélkül lehetünk őszinték, rendre kiderül, hogy mindannyiunknak megvan a maga tömegsírja. Bennünk van, saját múltunk az, teli különféle pártok oldalán, különféle csatározásokban elvérzett őseinkkel, akik máig belevatkoznak az életünkbe, mert elköteleztek minket anél-

kül, hogy akartuk volna. Talán ennyiből is világos, hogy Grendel Lajos már majdnem olyan, mint egy prózaíró Midasz király: amihez csak nyúl, arannyá válik a kezén. A *Tömegsír* is aranyból van – egészen az egy igazi helyett felvonultatott két ál-befejezésig. T. falu lakói – ez volna az egyik lezárás – a megrendelt írás helyett elfogadják teljesítésnek a regényt, amit odáig olvastunk.

Olyanfajta poén ez, ami tetszetősnek, sőt mélynek tűnik, amikor az ember kitalálja, de sajnos, T. falu lakóit egy bizonyos Grendel nevű író már előbb olyanokként ábrázolta, akik éppen egy ilyen regényt bosszúért lihegve kérnének ki maguknak. A másik befejezés: főhősünk a fel nem tárt tömegsír helyén, a korszellemnek megfelelően, magántemetőt üzemeltet. Ad hoc ötlet, bár önmagában szellemes, csak egy baj van vele: az előbbi megoldás „jóvótából” a főhős azonossá vált a szerzővel, márpedig aki *Tömegsír*-szerű regényt ír, arról nem hiszem el, hogy beáll ebbe a sorba. Szomorúan mondom ezt, mert nem sok híja volt, hogy remekmű születés. Mint Ádám a Tragédiában, én is felsóhajtok: „Csak az a vég, csak azt tudnám feledni...”

Grendel Lajos: *Tömegsír*
Kalligram, Pozsony, 1999.,
159 oldal, 800 Ft

Nádra Valéria

– Ha nem Ön volna Garaczi László, olvasná-e Garaczi László műveit?

– Ha nem én volnék Garaczi László, de hasonlítanék, lehet, hogy olvasnám a műveimet. Persze az is előfordulhat, hogy hiába találnám érdekesnek, eredetinek, talányosnak őket, mégse olvasnám, mert fájna, hogy nem én írtam, fájna a meddőség tudata. Az ideális az lenne, ha nem hasonlítanék, és mégis olvasnám, akkor talán mégse lennék teljesen másmilyen, satöbbi, satöbbi.)

– „Azért írok, hogy ne kezdjek el hazudni” – olvasom első könyvében, a *Plasztikban*. Nem biztos, de talán ez magyarázza meg, hogy írásaiban miért annyira relatív minden: szituációk, közismert művek, legendák elemei, mint a panelek, egymással ki- és felcserélhetők, különböző korok egymásba játszathatók, történelmi sziluettek átütnek egymáson, a szavaknak minimum két értelmük van, s hogy mindegyik rájöttünk, ahhoz komoly ismeretanyag szükséges. Jól értem-e, hogy ez az egész irdatlanul nagy apparátus a nyolcvanas években, az Ön pályakezdése idején valahogy azért kellett, mert a másfajta írást érezte hazugságnak, amibe bele se akart kezdeni?

– Ez így nagyon komoran, ideologikusan hangzik. Az úgynevezett pályakezdésem, amennyire emlékszem, vidám, offenzív, felületlen vacaklás volt, tehát alapvetően nem valamik ellen irányult, mert azokat a bizonyos valamiket (komcsik, hagyomány, „felntettek” stb.) írás közben az ember tudatosan nemigen vette számításba. Ösztönösen írtam,

Írófaggató

– Egy árva sorát sem olvastam! – kiáltott fel idegesen a látogató.
– Akkor honnét tudja, hogy nem tetszik, amit írtam?
– Ugyan, hát nem elég az, amit a többiekől olvastam? – legyintett a jövevény.
– Egyébként, tudja mit? Elhiszem becsületszavára. Mondja meg maga: jók a versei?”

(Bulgakov: *A Mester és Margarita*)

m e g k é r d e z t e

magától értetődően, nem gondolkoztam túl sokat se az irodalmi folyamaton, se a politikai konstelláción. A relativitás az én felelősségem. Egy új generáció általában az előzőekkel szemben határozza meg magát, de nem hiszem, hogy az esetek többségében az „elkülönböződés” mögött átgondolt stratégiát kell feltételeznünk. A hagyomány folyamata utólag teremődik.

– Pályakezdésekor még műveinek kedvelői közt is volt, aki infantilizmust látott szövegeiben és szertelen

szegülés” még mindig túl erős szó. Most, ahogy ezt írom, a bal lábamat idegbajoson rezegtetem, a jobb lábamon pedig behajlítom az ujjaimat, mintha egy atavisztikus faágba kapaszkodnék még majomkoromból. Végül is jobban szeretném, ha az infantilizmus magántermészetű fejlődési sajátosság vagy diszpozíció lenne, és nem lenne muszáj, mondjuk, a kommunisták nyakába varrni.

– 1956-ban született. A *Mintha élnél*-ben ugyan olvasható egy mon-

”
Végül is jobban szeretném, ha az infantilizmus magántermészetű fejlődési sajátosság vagy diszpozíció lenne, és nem lenne muszáj, mondjuk, a kommunisták nyakába varrni.
”

játékoságában. Ugyanakkor Ön szerette „garaczilaci”-ként emlegetni magát versben és prózában, mintha erre még rá is akarna játszani. Aztán a *Pompásan buszozunk-ban* olvashattuk véleményét „a lenőttek társadalmáról”, az olyan felnőttekéről, akik megtanulnak „bármikinek engedelmeskedni, aki ostoba, gyáva, elnyűtt és oktondi”. Eszerint állítólagos infantilizmus tudatos szembezegülés volt az ilyen „felntöttség”-gel?

– A „lenőttek társadalmának” ignorálására az egyik lehetőség az írás szabadsága volt – de voltak más módszerek is. Az életnek és az irodalomnak is vannak nyomasztó, érthetetlen, hazug, sötét oldalai, de egy író ezt inkább kiírja magából, mint harsányan tagadja. Idővel nyilvánhat egy kis rálátás, hogy mi ellen vagy mi elől menekülve élt és írt az ember annak idején, de számomra a „tudatos szembe-

dat, mely szerint „Első emlékem az, hogy rámlónek”, de ez valószínűleg csak hegyi értékű írói túlzás. 1968-ban, „a prágai tavasz” idején tizenkét éves volt, vagyis Ön, mint egész korosztálya, az előző generációk meghatározó élményeiből kimaradt. Érz-e ezek hiányát, s vajon az 1989-es rendszerváltás, mint élmény, pótolja-e mindezt?

– Hálát adok az égnek, hogy megérhettem ’89-et, keveseknek adatik meg, hogy ilyen kartikus történelmi fordulat tanúi lehessenek, szóval szerintem szuper volt az a néhány év, nem hiszem, hogy megismétlődhet, talán nem is akarom. Azt az egyet nem kéne elfelejteni, hogy most az egyszerű győztünk, ez elég fontos, ’56-tal és ’68-cal ellentétben, mely évszámok természetesen az én első 33 évemet is meghatározták, de valószínűleg rosszabbul jártak az idősebb

Garaczi Lászlót

generációk, akik, mondjuk így, már csak nyugdíjasbérletként kaphatták meg a szabadságot. (Egyébként tényleg rám lóttek, tessék az anyut megkérdezni, nem is egyszer.)

– Hét könyve jelent meg, versek, színpadi játékok, novellák. Az utóbbi években csak nagyobb ívű prózákat publikál, legutóbb már regényt, amit sokan óhatatlanul egyfajta megállapodásnak, „klasszicizálódásnak” éreznek. Közben azonban írásainak nyelvi szövete a sziporkázó indulás jegyében valamiféle avantgárdot visz tovább. Ha mai írói helyzetét akarnám jellemezni, megint a *Mintha élnél* egyik mondata jut eszembe: „*Mintha a tojásból egyszerre akarna csirke és rántotta lenni*”. Ez optikai csalódás vagy Ön is így érzi?

– Írás közben szinte egyáltalán nem gondolok előző „hangjaimra”, egy adott feladatot próbálok megoldani, vagy másképp: egy új terpen, bolygón akarom „kiélni szabadságvágyamat”. Az írói önazonosság esetleges hiányának vagy billegésének teoretikus problémáját pedig hadd tekintsem irrelevánsnak. Lehet, hogy a könyveim magányos szólót énekelnek, de hogy összeállnak-e majd kórusná, és egyáltalán: kell-e, hogy összeálljanak, az a jövő – számomra egyelőre nem különösebben érdekes – kérdése. (Ha már a szintézisnél tartunk, a „rántotta és a csirke” példájánál én titokban a rántott csirkére gondoltam.)

– Már két könyvében követhettük „egy lemur” kalandjait. Folytatja? Legközelebb mit olvashatunk Garaczi Lászlótól?

– Először egy drámakötetet szeretnék kiadni három színdarabbal, címe: *Az olyanok, mint te*. A „lemuriádban” átugrottam néhány évtizedet, és jelenleg *Jó lesz nekünk* címmel a „kalandok” 7. részén dolgozom.

A Nappali Ház bezárt...

Liptay Katalin, műsorvezető: – Jobban szeretünk új folyóirat létrejöttéről hírt adni, mint arról tudósítani, hogy megszűnt egy sajtóorgánium, amely hiányozni fog, de úgy látszik, ez az élet rendje. Az egyik megy, a másik jön. A Nappali Ház, mely 10 esztendeje nyitotta ki ajtaját, most bezárt, a kísérletező irodalom e fontos műhelyének alkotói úgy érzik, eljött a váltás ideje.

Jósvai Lídia: – Tíz évvel ezelőtt, amikor a egyik JAK-táborban a Nappali Ház alapító szerkesztői bejelentették a lap létrejöttét, sokan fölkapták a fejüket a név hallatán. Azóta a Nappali Ház elnevezés bejáratos fogalom lett, védjegy, márkanév. Most, szilveszter előtt bejelentették a szerkesztők, hogy megszűnik a lap. Szabad-e egyáltalán egy végre nagy nehezen bírnevet szerzett orgániumot ilyen könnyedén megszüntetni?

Orsós László Jakab: – Igen, szabad. Hosszasan gondoltunk ezen. Mert ennek a kérdésnek van némi morális felhangja, de nagyon gyorsan eljutottunk oda, hogy nem csak szabad, de kell is. Hogyha úgy érezzük, nem tudunk olyan lapot csinálni, amelyet tíz év előtt csináltunk, meg amelyet most is tulajdonképpen szeretnénk. Már csak azért is szabad, mert egy lap személyekhez kötődik és mivel a szerkesztőség körül (azt majd megbeszélhetjük, hogy miért nem) mostanra nem alakult ki egy olyan csapat, amelyik beléphetne a helyünkbe, akik távozni szeretnénk, ezért azt gondoljuk, kötelezően le kell zárni ezt a lapot és hagyni kell bárkit bármilyen lap megalapítására.

J. L.: – Személyeket futtatott fél, képviselt a lap, mondhatni, szellemiséget is legalább annyira. Voltak neves szerkesztői: Orsós László Jakabtól kezdve Beck Andrásról át Babarczy Eszterig: Szijj Ferenc, Károlyi Csaba stb. Ugyanakkor egy különös, hiánypótló szellemiséget képviselt.

Babarczy Eszter: – Bizonyos távolságtartás a napi aktualitásoknak a felszíni borzongásaitól, hogy esztétikailag szemléljük a világot, ezzel indult a Nappali Ház. Ez a szemlélet kicsit problematikusá vált önmagában is. Az a tíz év, amit átélünk a rendszer-váltás óta nagyon sok mindent megtanított nekünk arról, hogy lehet-e a világot esztétikailag távolságból szemlélni. Azt gondolom, többek közt azt tanította meg, hogy úgy legyünk bölcseszek, ahogy bölcseszek voltunk az egyetemen. Nekem is az a véleményem, hogy az a tágabb közeg, ame-

lyet izgalomban tudott tartani a Nappali Ház, és amelynek a harcait a Nappali Ház megvívta, valahol '95 táján, felúton, kezdett elszivárogni a lap körül. Egyrészt azért, mert nem volt már az a fiatal csapat, amelynek meg kellett küzdenie a maga jogaiért az irodalomban. A Nappali Ház áttörést próbált meg, szerintem sikerrel a magyar irodalmi értékrendszerben. Mainstream-mé váltak, befutottak azok a szerzők, akiket mi szeretünk, mi magunk is felnőttek, öregebbek lettünk, tv-ben meg rádióban szerepelünk. Azt lehet mondani, hogy avantgárdból átalakultunk tiszteletre méltó középkorúvá és hogyha ez mégsem történt meg, mint ahogy nem történt meg szerintem, az más probléma, és éppen ez magyarázza azt, hogy a lap maga az avantgárd fázisából az egyetemi harcok, az irodalmi harcok izgalmának a fázisából nem tudott átfőrmálódni mainstream-lappá, ennek az egyik oka az, hogy Magyarországon egyre inkább tért veszítenek egyáltalán a kulturális folyóiratok. Ezt is tudomásul kell vennünk. A másik ok pedig valóban az, hogy ez a bizonyos esztétikai távolságtartás, amely a lap szellemiségét elsősorban jellemezte, valamiképpen talajt veszített.

J. L.: – Rengteget lap van a magyar piacon. Izgalmasak, kevésbé izgalmasak, sőt, kimondottan unalmasak. Minden lapnak vannak korszakai, amikor fölfutnak, egy-egy szerkesztő fölfuttatja őket, aztán jön a szürkebb időszak. Így viszont egy lyuk, hiátus támad.

O. L. J.: – „Tátongó űr”, meg ilyesmi – ezt én soha nem értettem. Mert azt gondolom, egy lap alapvetően az adott szerkesztőségre van szabva, és valami kialakul a szerkesztőség körül, majd megváltozik a szerkesztőség viszonyrendszere, szellemisége, akkor az a lap már nem ugyanaz a lap lesz. Azt gondolom, mi most oda jutottunk, hogy ez a csoportosulás – voltak ezen vitáink –, amelyik jegyzi a Nappali Házat, nem volt képes olyan minőségű lapot csinálni, amelyet szeretett volna, vagy amelyet tudott régen, vagy egészen pontosan a lap mint kulturális jelenség nem hozott bennünket olyan izgalomba, mint tíz évvel ezelőtt. Hozzá kell szoknunk, hogy vannak Magyarországon intézményesülő szerveződések, amik aztán bezárnak és elindulnak újra a legelőjéről, elindulnak újabb, majdan in-

tézményesülő szerveződések. Aztán ismét be fognak zárni és egymás mellett párhuzamosan különböző csoportok mozognak, érvényesítik önmagukat és visszavonulnak, aztán esetleg újra előlépnek, egy teljesen más formációban.

B. E.: – Vannak olyan lapok, amelyekben a márkanév a fontos, és ahol bizonyos határon belül folyamatosan cserélődhetnek a szerkesztők és a szerzők, ahogy ez a Nyugatnál megtörtént és beszélhetünk Nyugat-nemzedékekről. A Nappali Háznál ez nem történt meg és véleményem szerint nem csak azért nem történt meg, mert a szerkesztői adott esetben ügyetlenek voltak, vagy nem tudtak magukhoz vonzani fiatalokat, hanem egészen más okból. A magyar kulturális élet egészére jellemző, hogy '89 után a lapok egyszersmind presztízs intézmények is akartak lenni. Mivel azok akartak lenni, ezért mindenki létre akarta hozni a maga lapját, de mindenki a Nyugatra gondolt, és mindenki a saját Nyugatját akarta megcsinálni. Ilyen módon aztán tulajdonképpen az ellenkezőjébe fordult át a folyamat, mert itt valójában nem esztétikai elveknek a kielézt ellentétéről van szó, sokkal inkább generációk, csoportok, kultúrák kis széttagolt világról, tehát egymás mellett gomba módra szaporodtak azok a kis lapok, amelyek mind-mind egy-egy ilyen kicsi társaságból éltek, abból lélegeztek és táplálkoztak: és éppen az ellenkezője jött létre annak, mint amire a Nyugat, mint amire a Holmi, a 2000, a Sárkányfű, az Irodalom Visszavág vágyott, és bármi – ami holnap születik – vágyik. Hogy tudniillik intézményesítse a magyar irodalom egyik fő irányát. Ez nem lehetséges már. Részint épp azért nem lehetséges, mert annyian akarták megcsinálni. Úgy gondolom, ma ahhoz kell bölcsesség, hogy abba tudjunk hagyni halódó dolgokat. Hogy el tudjuk engedni azt a dolgot, amiben nincs már élet, ehelyett új dologba fogni, ahogy az életnek, a kulturális életnek a dinamikája követeli a kultúra-alkotóktól. Szerintem azért érzik magukat rosszul a bölcseszek és a magas kultúra alkotói Magyarországon, mert nagyon nehezen tudnak ehhez a dinamikához alkalmazkodni, nem abban gondolkodnak, hogy van egy ötletem és megcsinálom, és megyek, ameddig élet van benne és aztán továbblépek eggyel, ahogy ez Nyugat-Európában és Amerikában

szokás, hanem intézményekben gondolkodnak. Mikor már csak száz forintjuk van postaköltségre, akkor is ragaszkodnak ahhoz az intézményhez és azt gondolom, hogy ez hiba.

Liptay Katalin: – A Nappali Ház olvasható formában nem jelenik meg többé, ám híveinek jó hírrel szolgálhatunk. A tervek szerint két-havonta jelentkezik majd a Nappali Ház című élő színpadi kultúrshow, mely először március 1-jén lesz látható a Trafóban.

...de itt a Prae

Váradai Júlia: – Összeszámoltam, hogy a legfiatalabb írónemzedék hány irodalmi folyóiratot bocsát pillanatnyilag az olvasók rendelkezésére. A mennyiség a Nappali Ház sajnálatos megszűnése után is megdöbbenítő. Hiszen a Törökfürdő, Az Irodalom Visszavág, a Sárkányfű, a Vételten Balett és a pécsi Szépliteratúra Ajándék jelenléte egy ilyen kis országban azt sugallja, hogy az irodalom nem veszít fontosságából. A legfiatalabbak számára sem. Még ha a példányszámok nem is jelentősek. S most itt a hír egy új periodika megjelenéséről, amelynek első száma már megvásárolható és amelyet ugyancsak egészen fiatal alkotógárda készít. A címet Szentkuthy Miklós híres regényétől vették kölcsön. A Prae című irodalmi folyóirat első számából megtudhatjuk, hogy ez itt a kísérletezés terepe.

Balogh Endre, főszerkesztő: – Természetesen megkérdeztük Tompa Máriát, a hagyaték kezelőjét, hogy felhasználhatjuk-e Szentkuthy leghíresebb regényének a címét. Azt mondta, hogy örömmel veszi, csak feltétlenül valami újat próbáljunk mondani ezzel, tehát ne Szentkuthy hátszelén úszkáljunk, hanem mi saját magunk legyünk képesek valamit elindítani.

V. J.: – Összefoglalható-e pontosan, hogy mi a szándék ezzel az új lappal?

B. E.: – A többi, fiatalok által szerkesztett folyóirattal együttműködve egy olyan folyóirat-struktúrát szeretnénk létrehozni, amelyben nem egymás ellen dolgozunk, és talán tudunk valamilyen nemzedéki jelleget adni a ma inkább szétszakadozó mozgalmaknak.

(Elhangzott az Irodalmi Újság 2000. január 15-i adásában. Szerkesztő: Antall István. Felelős szerkesztő: Kőrösi Zoltán.)

Libri sikerlista

2000. január 1 – 13.

A Libri üzlethálózatban regisztrált vásárlások számítógépes összesítése alapján

1. Felsőfokú felvételi tájékoztató 2000.
Dokusoft Gmk.

2. Ki kicsoda 2000 I–II. kötet
Greger–Biográf

3. Bagyinszki Zoltán:
Kastélyok és paloták a történelmi
Magyarországon
Mikes Kiadó

4. Berkow, Robert:
MSD Orvosi kézikönyv
a családban
Melánia Kiadó

5. Lazenby, Gina:
A Fengshui kézikönyve
Park Kiadó

6. Erdős József –
Prileszky Csilla:
Halló, itt Magyarország!
Akadémiai Kiadó

7. Bohrmann, Peter:
Nagy koktélny
Geopen Könyvkiadó

8. Imre Györgyi – Putnoky
Istvánné – Révy Katalin:
Egyetemes
művészettörténet
Park Könyvkiadó

9. Kortárs magyar
művészeti lexikon A–G
Enciklopédia Kiadó

10. Attenborough, David:
A madarak élete
Kossuth Könyvkiadó

11. Magyar Nagylexikon
9. kötet
Magyar Nagylexikon Rt.

12. Atkinson, Rita –
Atkinson, Richard C.:
Pszichológia
Osiris Kiadó

13. Holland, Julian:
Szivar enciklopédia
Glória Kiadó

14. Bertényi Iván –
Diószegi István – Horváth
Jenő:
Királyok könyve
Magyar Könyvklub

15. Egely György:
Tiltott találmányok
Egely Kft.

16. Kiss Gábor (főszerk.):
Magyar szókincstár
Tinta Könyvkiadó

17. Diemberger, Maria
Antonia Sironi:
Tibet – A világ teteje múlt
és jelen között
Gabo Könyvkiadó

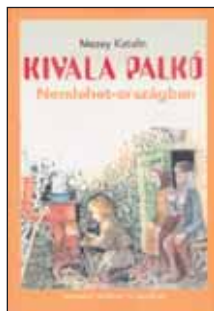
18. Barokk stílus
Vince Kiadó

19. Cartographia
világatlasz
Cartographia Kft.

20. Köves József
(összeállítása):
A legnagyobb vicckönyv
10 000 viccel
K.u.K. Könyvkiadó

Mezey Katalin: Kivala Palkó Nemlehet-országban

Új KÉZirat Kiadó

Egy félárva vándorlegényről szól ez a „meseregény kicsiknek és nagyoknak” – az ő egyik különös kalandját meséli el a szerző, a legszebb magyar népmesék stílusát, hangulatát és igényességét követő kötetében. „Alig merem leírni, mert attól tartok, el sem hiszitek” így intonálja Mezey Katalin az igazi mesemondók hangját, így szólítja meg olvasóit, hallgatóit, amikor elárulja, hogy Palkónak egy fáradt, rozoga, ám okos és bátor vaskályha a társa, aki persze boldog, hogy együtt vándorolhat a legénnyel, még ha egy botra támaszkodva, csoszogva, bicegve követi is. De nem csodálkozhatunk azon, hogy ha egy vaskályha kóborol a világban, abból bizony sok fél-

reértés támad, szerencsére nem minden félreértéstől lesz fenyegető a helyzet, hanem éppen vidám. Hogy ne csökkentsem a mese izgalmasságát, csak annyit árulok el a történetből: a két jó barát Jó király félig elpusztított, elnéptelenedett országában előbb Vértés király duhajkodó katonáival, majd egy boldogtalan öreg házaspárral, aztán pedig egy Anna nevű leánnyal találkozik. Ettől kezdve együtt várják, vajon a megszállók térnek-e vissza vagy az elűzött Jó király és háza népe...

Mezey Katalinnak – a Frankfurteri Könyvvasárra németül is kiadott – meseregénye ezúttal másodszor jelent meg, új illusztrációkkal, Berki Viola színes rajzaival. Reméljük, hogy a sok giccses kiadvány között ez az igazán szép kivitelű és igényes kötet minél több olvasó érdeklődését felkeltette/felkelti, továbbá az ÚMIL szerkesztőinek figyelmét sem kerüli el, majd pótolják mulasztásukat, mert az elsősorban költőként és műfordítóként számontartott szerző ezen gyerekkönyvét kihagyták műveinek felsorolásánál.

Cs. A.

PARNASSZUS ANTIKVÁRIUM

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 50. Tel./fax: 311-6049
vásárol régi könyveket, könyvtárakat, műfaji, tartalmi, időbeli kötöttségtől mentesen, ám válogatva.

„Mindenfélét, de nem mindent”

Előzetes telefonos egyeztetés alapján
díjtalan kiszállítás, szállítás.

Minden könyv egy helyen! TANKÖNYVCENTRUM a Kódex Könyvruházban

Budapest V., Honvéd u. 5. (A Parlamenttől egy percre.)
Telefon: 331-0126, 331-0127

Az általános és középiskolai tankönyvek közel teljes választékával várjuk kedves vásárlóinkat.
Minden könyvet egy helyről!

És a színész csak mesél ...

Pándy Lajos új mesekönyve

Egy híján ötven éve tagja a Vig-színháznak. Nagy szerepeket játszott olyan legendás hírű színésztársak oldalán mint Lehotay, Páger, Ajtay, Pethes, Bilicsi meg Latinovits, vagy a nők közül Somogyi Bogvyó, Berky Lili, Bulla Elma, Sulyok Mária, Ruttkai Éva. Ahogy ülünk az Astoria Szálló halljában, felcsillanó szemmel mesél a múlt színházáról, a sikerekről és kudarckokról. Történetei egymásba fonódnak, egyik hozza a másikat, mesélőkedve kifogyhatatlan. De nemcsak a színházról faggatom, hanem műfordítói munkásságáról is, hiszen – színésztől szokatlan módon – sokat és szívesen tolmácsolta a csehek, szlovákok és oroszok drámairodalmát. Meséket is írt, fordított: most, közel húsz év elteltével új mesekönyvvel jelentkezett.

– *Mi motiválta abban, hogy a színészi pálya elfoglaltsága mellett a szláv nyelvű irodalom tolmácsolásával is foglalkozzon?*

– Csallóközi születésű lévén, a magyar mellett jól beszéltem szlovácul és csehül is. Nagyon kevés darabot fordítottak akkoriban magyarra e két szláv nyelvből, bár lett volna miből válogatni. Először „házaltam” az elkészült drámafordításokkal, később már felkérésre dolgoztam. Lefordítottam az összes Capek-szindarabot, elsőként ültettem át magyar nyelvre a Svejik dramatizált változatát, ami aztán óriási sikert aratott a Vig-színházban, és a vidéki színházak vendéglőadásain. A szindarabok fellelésében nemegyszer a szerencse is segít: *Kohout Ilyen nagy szerelem* című darabjára egészen véletlenül leltem, és hívtam fel rá a színház vezetőségének figyelmét. A darab fordítása ismét csak diadalt hozott. Nem

véletlenül: a fordításoknál mindig ügyeltem arra, hogy a szöveget „szájra dolgozzam”, vagyis játszhatóvá tegyem. Hiába csodálatos egy darab, ha nem mondható el hatásosan a színpadon! Színészként pontosan tudtam, mire kell ügyelnem. Összességében lefordítottam 120 hangjátékot, és vagy 50 egész estét betöltő szindarabot.

– *Majd negyed századig dolgozott a Magyar Rádióknak is: színházi, művelődéstörténeti cikkeket, ismertetésekkel írt, gazdája volt az oly népszerű Rádiólexikonnak, jellegzetes hangját ismerte a fél ország. Közben megjelentetett két könyvet is, az egyik, a Sűgőpéldány a színházi műtról szól.*

– Igen, elsősorban arról, de egyben olyan kordokumentum, amely – többek között – háborúról, orosz hadifogságról, az éppen most 50 éve történt felvidéki kitelepítésekről, csehországi deportálásokról, első színházam, a Belvárosi utolsó drámái éveiről, illetve a Vig-színház elmúlt negyven évéről szól – személyes tapasztalatok alapján. Úgyis mondhatnám: szereplőként, szem- és fültanúként írtam le a velem, s a körülöttem történeteket. A *Sűgőpéldányt* az elmúlt tíz évben folytattam, írom a mai napig, talán egyszer valaki kíváncsi lesz rá...

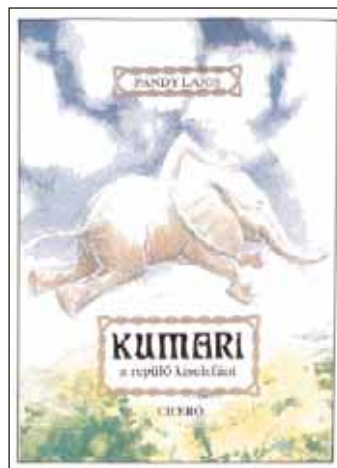
– *Első mesekönyve a hetvenes években jelent meg a Móra Kiadónál, és gyermekkorának helyszínét, a felvidéki Perbete békőznapiját eleveníti fel benne mesés köntösben. Hogyan kezdett el Pándy Lajos, a színész mesét írni?*

– A *Sűgőpéldányban*, azt hiszem, leírtam már erre a választ. Hadd idézzem csak fel: nem tudom a pontos választ, hiszen az igazi mese megfoghatatlan, akár a füst. De ahogy öregszik az ember,

megrohanják a gyermekkori emlékek. Ez történt velem is. Hirtelen mesévé szépült és szelídült minden: a táj, benne az én ősi, színmagyar falucskám, Perbete, melyet ma Pribetának hívnak. No, és még valami: és imádtam a nagyszüleimet. Édesanyám korai halála után ők neveltek és szerettek engem. Nagypám, aki ugyanúgy méheket tenyésztett, mint Cicero, a szónok, és Arisztotelész, a bölcs, kettőhöz értett igazán: a pipázáshoz meg a meséléshez. Az utóbinak akkora mestere volt, hogy minden áldott nap kifundált egy új mesét. Ezen aztán ámultam is mindaddig, amíg gimnáziumba nem kerültem, mert akkor rájöttem a stiklire: nagypám nemcsak a saját meséit mondta el, hanem mindenkor olvasmányait is mesévé gyúrta. A Biblia mellett legkedvesebb olvasmánya egy verseskönyv volt, a versek írója pedig nem volt más, mint – Arany János. Így esett, hogy Arany János költeményeit előbb hallottam prózában, mint versben! Igaz, Toldi Miklósból perbetei molnárlegény lett, a walesi bárdokból magyar vitézek, *A fülemüle* Pétere és Pálja meg egyenesen két bolondos rokonunkat formázta. Summa summárum: Arany János varázsos költészete így vált nagypám száján népmesévé, s szerettem meg őt egy életre. Számomra ugyanazt jelenti, amit az anyanyelvem: a magyarságomat. És nagypámnak, a langaléta öreg méhésznek köszönhetem azt is, hogy a söprő még ma is gyermekkorom csodaparipája, az éjszaka rejtelem és sejtelem, a villám pedig az öreg Isten kovaköve... Talán ezért is bugyborékolat még jó ideig bennem egy pelyvászakra való mesés történet. De hát – gondoltam – kinek kellene ma már, ebben a megkegyült, pénzéhes világban a mesés történetek...? Azzal vigasztaltam magam: engem majd a meséimmel együtt tesznek a föld alá. Ezt gondoltam hosszú ideig, és nem is írtam több mesét.

– *Nyugdíjas éveiben mégis újfajta állatmesékbe kezdett. Egyik kötet már ott van a könyvesboltokban, a másik jövőre jelenik meg.*

– Tavaly vagy tavalyelőtt valamelyik újságban olvastam egy hírt, amely arról szólt, hogy váratlanul elpusztult a washingtoni állatkert gyermekelefántja. A 16 és fél hónapos Kumarit az ápolók fél órán át próbálták újraéleszteni, de

eredménytelenül. Bevallom: szíven ütött ez a kis hír, mert én nagyon szeretem az állatokat, hiszen ők ugyanolyan élőlények, mint mi. Hevesi Sándor, a Nemzeti Színház egykori zseniális igazgatója „kiskorú testvéreink”-nek nevezte őket, és így nevezem én is. És hát az ember szereti a testvéreit... Ezért gondoltam arra, hogy megpróbálom Kumarit életre kelteni. Így született ez az álomból és valóságból gyúrt meseregény, amelyben Kumarit, a kis elefántkölyköt, a budapesti állatkertben egy fekete golya megtanítja repülni, s amikor eljön az ideje és a fekete golyák útra kelnek, a kis Kumari is velük repül Afrikába, ahol aztán sok-sok izgalmas kaland után rátalál arra az elefántcsordára, amely befogadja őt. Még annyit: hála a Cicero Kiadó melegszívű vezetőinek, akik nem tagadják meg szeretetüket „kiskorú testvéreinktől” – most itt a könyv, melyet azoknak ajánlok, akik még kedvelik az ilyen meséket: a tiszta szemű és szívű gyerekeknek, s azoknak a felnőtteknek, akik egyre sűrűbben járnak vissza álmaikban egyszer volt, hol nem volt, rég elmúlt gyerekkorukba. Hiszen az igazi mese nem más – mondja egy néprajztudósunk –, mint az élet javított kiadása.

Szénási Zsófia

Kiegészítés

a Fekete Sas Kiadó előző számunkban megjelent hirdetéséhez: *A feleségem története* és a Pennac-mű még nem jelent meg, csupán előkészületi állapotban van.

Suliszótár

Szórakoztatva tanít

■ A német nyelvet tanulók nagy öröme egy vadonatúj módszerrel készült szótár, a szótárak új generációjának képviselője jelent meg az új tanévre a könyvesboltokban. A német–magyar *Suliszótár* szerzője Hollár Zita, aki szakítva az eddigi hagyományokkal, olyan szótárat szerkesztett, amely megszólítja és tanulásra serkenti használóját, társa és egyben mestere a nyelvet tanulónak. Az egyes szócikkek nem csupán a német szót és megfelelőjét tartalmazzák, hanem élő szövegek környezetben mutatják meg a szó és a hozzá kapcsolódó kifejezések használatát. A különböző megközelítések – szinonimák, antonimák, szólások, közmondások, országismereti információk, viccek és vidám rajzok – élvezetes, remélhetőleg sokat forgatott, olvasóbarát szótárrá teszik.

– *Hogyan, mikor „fertőződött” meg a szótárkészítés vírusával? Hiszen, aki ismerős e témában, jól tudja, hogy szótár készítésére nem mindenki adja a fejét. Ez a munka különös, embert próbáló feladat, rendkívüli szorgalmat, maximalizmust igényel – faggatom a fiatal nyelvészt.*

– Bevallom, véletlenül. Amikor első éves egyetemistaként szinte bekunyeráltam magam a Bevezetés a nyelvészetbe szemináriumra, még nem sejtettem, hogy ez „egy szerelem” kezdete. A második szemeszterben – az alapvizsga

előtt – felvettem a lexikológiát Hessky Regina professzorasszonynál, és magam is elcsodálkoztam a téma érdekességén. Véletlenül – vagy valljuk be, hogy nincsenek véletlenek – a tanárom javasolta, hogy próbálkozzam meg egy németországi pályázattal. Saarbrückenbe kerültem, ahol megismerkedtem Peter Kühnnel és egynyelvű didaktikus szótárával. Rendkívül megtetszett ez a korspecifikus, enciklopédikus és sok példaanyaggal illusztrált szótár, ezért megpályáztam egy DAAD szemeszterösztöndíjat. Így sikerült eljutnom Trierbe, dr. Peter Kühn tanár úrhoz és elvégeztem egy egyéves DaF (Német mint idegen nyelv) programot, kiváló eredménnyel.

– *Közben persze, olykor hazajött vizsgázni...*

– Igen, a vizsgáimat rendre letettem, s már azon kezdtem gondolkodni, hogy miből doktoráljak. Tanulmányaim során és Németországban jártamban minduntalan azt tapasztaltam és hallottam, hogy a szótárkészítésben az egyik legkompetensebb ember Wiegand professzor, a heidelbergi egyetem tanára. Elhatároztam, hogy nála szeretnék doktorálni.

– *Ez csupán egyszerű elhatározás kérdése? Azt gondoltam, jóval komplikáltabb az ügy, kérvények, beadványok,*

ajánlások szükségletnek a külföldi doktoráláshoz.

– Természetesen, minden iratot beszerkeztem, majd írtam a professzornak, és kértem, hogy legyen a Doktorvater-em (doktori témavezetőm). De nem válaszolt, kiderült, hogy nem is látta a leveleim. No, de azért nem adtam fel, és kértem Hessky tanárnő támogatását. Végül Wiegand professzor beleegyezett, s most kezdem el nála a doktorit Hiedelbergben.

– *Ha jól tudom, egy időben írta a diplomamunkáját, a szótárat és tanult a vizsgáira. Nem volt ez egy kicsit sok?*

– Dehogymem. Csak hát akkor már nem volt visszaüt. A szótárat már novemberben elkezdtem és őszintén szólva, nem is tudtam, mibe vágtam a fejszém. Senkinek nem kívánom, hogy átélje az én november végétől-júniusig tartó időszakom. De nem bántam meg. Hiszen végül is minden sikerült...

– *Sikerült olyan szótárat szerkesztenie, amely eleget tesz a modern kor által támasztott követelménynek, azaz egy szótár annyit ér, amennyi a példaanyaga, s jó szavainak kontextusrendszere. Ennek köszönhetően passzív szó- és kifejezések helyett beszédcentrikus. Hány szót ismeret az új szótár?*

– A *Suliszótár* több mint 2600 felvett szót tartalmaz, de ezenkívül körülbelül 2500 összetételt, képzett szót és a fogalomkörök elemeit. Így a szótár teljes szókincse csaknem ötezerre tehető. A szelekció a közkedvelt és bevált nyelvkönyvek segítségével tör-

tént, de figyelembe vettem az én korosztályom, azaz a fiatalok által használt szleng szavakat, a produktív szóképző elemeket és a gyakori rövidítéseket is.

– *Bevezetőjében mintegy használati utasítást kínál az olvasónak.*

– Remélem, ezt talán elolvassák a diákok. Örülnék neki, mivel ez a szótár valóban más, mint az eddig megszokottak. De rövid a bevezetőm, hiszen én magam sem szeretem a hosszú és unalmas bevezetőket. Ám mindenképpen szerettem volna egy kis segítséget nyújtani, hogy aki kézbe veszi a *Suliszótárt*, tudja, milyen didaktikai elvekre épül, tudja, mit hol kell keresnie.

– *Kiknek készült ez a szótár, amelyet egyébként a Nemzeti Tankönyvkiadó felvett tankönyv- és segédkönyvlistájára?*

– Elsősorban a tizenéveseknek, de a huszonevesek, egyetemisták, főiskolások is sikeresen használhatják. De mindenképpen jó tudni, hogy először az alapismeretek megszerzése után érdemes kézbe venni a szótárat, mely aztán éveikig hasznos társa, mestere lehet a nyelvtanulónak.

– *Gondolom, ezután egy kis pihenést adott magának?*

– Hát sajnos nem nagyon. A nyári szünetben sem pihentem, hanem mint szótárgondozó részt vettem a Hessky-féle új német–magyar kézi-szótár készítésében. Most pedig készülök Heidelbergre, hogy megszerezem a doktori fokozatot.

– *Kívánok ehhez is sok sikert...*

Dunay Csilla

Már 119 évvel ezelőtt is...

■ Előljáróban néhány mondatot idézek abból az interjúból, amely a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének elnökével, Bart Istvánnal készült (Könyvhét 1999/18): „...A fix árat fontos volna újra kimondani, tudniillik a választékot védenénk vele. Mert mondhatjuk ugyan, hogy a vásárló akkor jár jól, ha minél olcsóbban jut hozzá a kötetekhez, csak hogy ez az érengedmény csupán a kiadványok kis töredékére érvényes, általában a gyorsan elkelő lektúrra. Ha ezeket a köteteket a pulton árulók kínálják olcsóbban, akkor a tisztességes kínálatot nyújtó boltok esnek el attól a bevételtől, amelynek segítségével fenntarthatnák magukat.

...Ha azt akarom, hogy a tartalmas könyvek ne tűnjenek el a kínálatból, akkor meg kell védenem azokat, akik nagy választékot tartanak.”

A Magyar Könyvkereskedők Egylete (a MKKE elődje) 119 esztendővel

ezelőtt, 1881 szeptemberében a 4. közgyűlésére készült. A Corvina, az egyesület tíznaponként megjelenő közlönye (mert akkor ilyen is volt!) szeptember 30-i száma közli a 20-án tartott választmányi ülés jegyzőkönyvét. Ebből idézem az alábbiakat (mai helyesírással):

„6. Berger Samu s Pauker Dávid nagyváradi, valamint Csiki Lajos marosvásárhelyi tagtársak panaszkodnak, hogy ott helyben az iskolai idény előtt szatócokból rögtönösen könyvárusokká vált emberek, kik se törvényszéki, se egyletileg bejegyezve nincsenek, némely kiadók részéről teljes könyvárusi percenttel kapták a könyveket, miket aztán bolti áron alul vesztegetvén, a rendes könyvárust érzékenyen károsítják, és hitelében megintatják.

Merényi Jenő nyitrai kartárs pedig panaszt emel több fővárosi kiadó el-

len, kik állítólag magánosoknak és olvasó egyleteknek kiadványait 15–20 százaléknyi engedménnyel kínálják. Az ily panaszok újabb időben oly mértékben szaporodtak, hogy az egyletnek kötelessége komolyan foglalkozni ezen szomorú állapotok megvizsgálásával és tőle telhetőleg odahatni, hogy ezen bajok minél előbb orvosoltassanak. Legnagyobb kárt mindenestre az újabbán gomba módra felszaporodott „úgynevezett könyvkereskedők” okoznak a szolid könyvkereskedelemnek. Úgy a fővárosban, mint a vidéken azt észleljük, hogy egy egész sereg olyan ember, kik eddigi mesterségük után megélni nem tudtak, s az iparszabadság védelme alatt felcsaptak könyvárusnak. Ezen új emberek semmitől sem riadnak vissza, hogy azok segélyével kiragadják a szolid könyvkereskedő kezéből még azon csekély jövedelmi forrást is, mely már anélkül is csak legszűkebben fedezi az üzlet és élet

költségeit. Itt csakis a kiadók segíthetnek a bajon. Komolyan gondolkodó kiadó kell, hogy belássa, miszerint a szolid szortiment-könyvkereskedelem fenntartása egyik létfeltétele a kiadói üzletnek: oly célból alakítottuk országos egyletünket, hogy minden hatalmunkkal oda hassunk, miszerint oly emberek, kik semmi irányban nem bírnak a könyvkereskedői pálya kellekeivel, ne tolakodhassanak közénk.

...Tegyük meg tehát a kiadók kölcsönös érdekében azt, hogy ezentúl rendes engedménnyel csakis oly könyvárusoknak szállítsanak könyveket, kik az egylet tagjai.”

Aigner Lajos, az egylet elnöke azonnal intézkedett. Megküldte a kiadónak az egylet tagnévsorát azzal a kéréssel: instruálják expedícióikat, hogy teljes érengedménnyel kizárólag a névsorban szereplőknek szállítsanak. „Így – ha nem is teljesen – de jórészt segítve lesz bajunkon.”

Varga-Neubauer Sándor

Külföldi irodalom

**Henry Miller:
Szexus – A hús
megfeszítése***Athenaeum Kiadó*
350 old., 2730 Ft

„Rothadt pornográfia” – ezzel intézték el az ötvenes években Henry Millernek nemcsak azt a trilógiáját, melyből ez a regény való, de egész életművét. Félreértés ne essék: Amerikában is, legfeljebb ott nem indokolták a tiltást politikai-ideológiai körítéssel, mint a másik táborban, ahol a „rothadt” mellé még a „burzsoá” jelzőt is odabiggyesztették. Kérdés már most, hogy volt-e ezekben a megállapításokban – túl a korszellemen – igazság is? Aki erre igennel válaszol, arra könnyen rámondják (ma már), hogy a prudéria beszél belőle. Aki nemmel felel, alighanem hazudik. Miller mindkét válaszhoz kínál alapot: bevallottan önéletrajzi regénye ugyanis filozofikus fejtegetésektől, esztétikai elemfuttatásoktól és ironikus, reális jelenetekről sem mentes, ám akkor, amikor bármiféle hiteles ábrázolás szempontjából elég volna a szeretkezés tényének jelzése, ő a lehető legaprólékosabb leírásokba kezd, pontosan úgy, mint a pornófilmek, akik türelmetlenül „lezavarják” a keretjátékot, trambulinnak tekintenek minden szituációt, hogy aztán minuciózus részletezéssel mutassák be a nemi szervek változatos elhelyezkedési lehetőségeit, reakcióit, működését. Teszi ezt Miller ráadásul a szleng minden elemét felhasználva. Az olvasónak gyakran támad olyan érzése, hogy bizony, az aktusok ilyen felidézése a szó szoros értelmében kéjelgés lehetett az író részéről. Amíg például Saul Bellow a *Sophie választ*, vagy Updike a Nyúl-regények lapjain úgy „használja” a szeretkezések leírását, hogy azok után többet és mást tudunk hőseiről, Millernél ez koránt sincs így. Amikor lezár egy-

egy orgiát, maga is úgy viselkedik, mintha e köztjátékoknak semmi közük nem volna a cselekményhez, mármint ahhoz a történethez, miként érik meg az író egy zavaros és kiforratlan jellemű ifjú emberben. Írja tovább a fő történetet, s időről-időre megint – félretéve az irodalmat – sort kerít egy-egy zaftos szexjeletet taglalására.

-s -s

**John Irving:
A cirkusz gyermeke**
Magyar Könyvklub, 704 oldal

Detektívtörténet, indiai útirajz vagy szociográfia, a századelő hangulatát idéző történelemfestő mű, valamint megnyomorodott törpékről és ikrekről szóló orvosi regény gazdag ötvözete John Irving *A cirkusz gyermeke* című könyve. A szerző neve ismerős lehet mindazoknak, akik olvasták világsikert aratott művét, a *Garp szerint a világot*, amely a „megátalkodottan” komoly emberek arcára is mosolyt csalt és megríkatta a látogatókat.

A cirkusz gyermeke nem Indiáról szól. Bombay csupán a történet helyszíne, ahol a főszereplő, dr. Farrokh Daruwala született, s ahová néhány évente visszajár, annak ellenére, hogy élő hozzátartozója nincs már arrafelé és hogy minden alkalommal megfogadja, többé be sem teszi a lábát Indiába. Valami visszahúzza. Talán az, hogy ő az örök sehová sem tartozó. Indiában a tősgyökeres európai vagy észak-amerikai játssza, letelepedése színhelyén, Torontóban pedig szigorúan hindu akcentussal beszél. Az örök idegen Daruwala még hivatásában is különc: cirkuszi gyerekmunkásokat, törpéket vizsgál, hogy megfejtse fejlődési rendellenességük titkát. Közben csapnivalóan rossz filmforgatókönyvet ír, amelynek főszereplőjét, Dahr felügyelőt mindenki gyűlöli, mégis nagy a nézettsége a sorozatnak, van kit szidni.

Miközben a doktor a szigorú felvételi szabályairól híres

klubban mulatja az időt, keselyűk jelennek meg a pálya fölött. Hullára akadnak a bokrok között. Daruwala két évtizeddel korábban két meggyilkolt személyen végezte el az orvosszakértői teendőket. Csak nem ugyanazzal a gyilkossal ismerkedik most meg?

A humorral teli regényben a doktor igazságkeresése az összekötő szál földrészek és múlt-jövő között, de ezenközben a szegénység, a nyomor, a járvány és a rasszizmus képei is felsejlenek, mintegy háttér gyanánt valamely indiai festményen.

-zi

Nyelvészet

**Kálmán László –
Nádasdy Ádám:
Hárompercesek a nyelvről***Osiris Könyvtár*
288 oldal, 1480 Ft

Ki hinné, hogy a nyelvről, a nyelvészetről is lehet érdekesítően beszélni, írni. Márpedig elsősorban nem a nyelvet elemzőknek, nem a szakembereknek, hanem a használokknak, tehát nekünk szánták a most megjelent kötet szerzői ezeket az írássá lett ismeretterjesztő „beszélgetéseket”, amelyek 1992 és 1997 között a Bartók Rádió Muzsikáló reggel című műsorában elhangzottak. Kálmán László és Nádasdy Ádám kötetében megannyi nyelvi és nyelvészeti csemegére találhat az olvasó. Mít nevezünk királynői dialektusnak? Milyen stílus-elemek tarkítják a beszédünket? A nyelvérzékünk segítségével találunk rá a helyes és pontos nyelvi kifejezésekre, vagy létezik-e valamiféle egyezményes szokásjog az anyanyelv használatánál? Mitől rokon, illetve mitől hasonló két nyelv? Torzítja-e, megváltoztatja-e az írott nyelvet a számítógép használata? Mi a hangtan, mi a szótan, s mi a mondattan? Van-e összefüggés a gondolkodás és a nyelv

között? Milyen kapcsolatban áll egymással a nyelv- és a társadalom? Mi a különbség a szótár és a lexikon között? Miért van nehéz dolga a szó-társzerkesztőnek és a szócikk íróknak? Kell-e féltelnünk a nyelvet a nyelvészekről? És rábízhatjuk-e fejlődését a „köznépre”?

Mint a könyv előszavában a szerzők is előrebocsátják, „a könyv legnagyobb része nem lexikális ismereteket közöl, hanem közismert tényeket magyaráz, illetve nem inkább kérdéseket tartalmaz, mint válaszokat. Mivel nem tudhattuk, milyen közönséghez szólunk, mindenkire próbáltunk szólni”. A könyv erénye, hogy egyformán élvezettel forgathatják a nyelvvel hivatásszerűen foglalkozók (tanárok, újságírók) és azok a laikusok is, akik olykor-olykor rácsodálkoznak anyanyelvükre és annak furcsaságaira...

-tip-

**A magyar nyelv az
informatika korában***Magyarország az ezredfordulón,
stratégiai kutatások a Magyar
Tudományos Akadémián*
*Magyar Tudományos Akadémia,
1999*

A kis nemzeti-nyelvi kultúrák számára igazi kihívás a globalizáció, az információs társadalom kialakulása. A probléma gyökere az a kettősség, amelyről Glatz Ferenc, az MTA elnöke a kötetben szereplő *Tézisek a magyar nyelvről* című írásában a következőképpen fogalmaz meg: „Az anyanyelv a társadalmi érintkezés legáltalánosabb eszköze. A társadalmi, technikai-kulturális fejlődés tükré, és mint ilyen, folytonos korszerűsítésre, karbantartásra szorul. Ugyanakkor az anyanyelv a nemzeti-szokásrendi hagyományok őrzője, a nemzeti azonosság tudat letéteményese.” A kötet tanulmányai arra keresik a választ, hogy miképpen lehet egyrészt anyanyelvünket korszerűsíteni, alkalmassá tenni arra, hogy a kor technikai fejlődésének eredményeit tükrözzék; másrészt, e folyamat mel-

A Szép Magyar Könyv '99 Verseny nevezési határideje:

2000. február 8.

Pályázhatnak a kiadók – a versenyszabályzat értelmében – a magyarországi nyomdákban előállított, 1999-ben forgalomba hozott kiadványaikkal. Bővebb információval áll az érdeklődők rendelkezésére a

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése

(1073 Budapest, Kertész u. 41., I. 4.
Telefon: 343-2538, fax: 343-2541)

IGEN, ITT A HOSSZÚ TÁVÚ, AZONNALI MEGOLDÁS ÖNNEK!

Gyakorlott, képzett, számítógépet használó, szgk.-t vezető, kreatív, munkabíró, a kívánalmakhoz rugalmasan alkalmazkodó, de hibáktól sem mentes könyvkereskedő – működő, igen régi és új üzleti kapcsolatokkal – megválna a rangos kis kiadótól, ahol jelenleg dolgozik. A fővárosban lakom, 06/30/230-2745, vagy 340-8290 telefonszámokon álllok rendelkezésre.

Az Agro-Lingua Kiadó ajánlja

Balogh Zoltán
Tudomány és kozmológia
490 Ft

A világegyetem örök. Az univerzum nem tágul, nem volt ősrobbanás és a kozmoszt nem lehet mennyiségtani egyenletbe foglalni. Korunkban a tudományos alapfogalmak rendszere átvette a régi mitológiai helyét és szerepét – a fizikusok mikrokozmosza az alvilágét, az asztrofizikai kozmosz az istenek, az angyalok és a szentek égét. Sikerkönyvek jelennek meg a világegyetem első és utolsó perceiről. Teremtés helyett beszélnek felrobbant ósatomról, világvége helyett az utolsó nagy fekete lyukról, amelybe minden névtelenül és örökre behull – a mindenség sírjába, fejfa nélkül, amelyen az állhatna, hogy itt nyugszik a világ.

A kozmikus ősrobbanást és expanziót tanító kozmológiai elméletek teljes cáfolata a tárgya Balogh Zoltán könyvének. A szerző a müncheni egyetem filozófiadoktora.

Megrendelhető a kiadótól:
Agro-Lingua Kiadó
1025 Budapest, Nagybányai út 66/A
Telefon/fax: 200-2090

AGRO-LINGUA

B & T

Bába és Társai Nyomdaipari Kft.

Levélcím: 6725 Szeged, Határőr u. 1.
Üzemegység címe: Szeged, Dorozsmai út 35.

Hevesi Zoltán: *Világok, nyíljakok*

A fiatal szerző első verseskönyve szép élményt nyújt kortársainak és az idősebb korosztálynak.

Molnár János: *Szárnyak*

A többkötetes szerző első verseskönyve.

Molnár György: *Szélről fúj levelek*

A tanyavilág életképeit vetíti elének az író, mostani második kötetében.

Olasz József: *Halálos ölelés*

A hajdani rendőrtiszt megtörtént eseményeket elevenít fel múltjából, így bepillantunk a mindennapi rendőri nyomozói munkába.

Kozenkay Jenő: *Aerocaritas életre-balálra*

A mentőalapítvány kialakulásának és mindennapi küzdelmének hiteles története.

Katona Judit: *Ezüst magány*

A költőnő összegyűjtött versei, kiegészítve az eddigi kötetekből kimaradt művekkel.

A könyvek a kiadónál is megrendelhetők.

Ne mulassza el a Paginarum Kiadó két kiadványának megvásárlását, mert rendkívüli olvasmányélménnyel gazdagodhat!

EGY ÉV HABSURG OTTÓVAL

Második kiadás

Változatlan áron: 4500 Ft

(A Karácsony előtt megjelent első kiadás néhány hét alatt elfogyott és februárban megjelenik ez a második, változatlan tartalmú és kivitelű kiadás.)

Nagyméretű, színes és fekete-fehér képekkel gazdagon illusztrált mű, amely a Habsburg Ottóval – (Bokor Péter és Hanák Gábor filmrendező-történészek által) készített interjúkból született. Tartalmazza Romsics Ignác történész „Szemben az árral” című, a Habsburg-dinasztia történetét felölelő esszéjét is.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN GONDOLATAINAK GYŰJTEMÉNYE

3500 Ft – kemény táblás kivitelben

Az eredeti gondolkodást és a tenni akarást értékelők könyve!

Az értékes könyvek választékát tartó könyvesboltokon kívül közvetlenül a kiadótól is megrendelhetők e könyvek.

Paginarum Kiadó,
Budapest, 1393 Pf. 348. Tel.: 349-9720

lett a nyelvápolásnak milyen szerepet kell vállalnia. A jelenlegi helyzetet és a lehetséges utakat természet-, nyelv- és társadalomkutatók, illetve informatikusok elemzik. Ez utóbbiak kitérnek az internet és a számítástechnika terjedésének a kommunikációra gyakorolt hatására, nem feledkezve meg arról, hogy a szociálisan egyre inkább kettészakadt országban ez a hatás nem mindenkre egyforma erővel hat. Akárcsak a sorozat többi kötete, A magyar nyelv az informatika korában is a felvetett téma minél szélesebb bemutatására törekszik. Ez azért is fontos, mert e könyv által tárgyalt témakörben kevés publikáció született, így akit érdekel a magyar nyelv előtt álló kihívás, az egy kötetben megtalálja a szakterület tudományos kutatóinak tanulmányait.

H. B.

Filozófia

Kelemen János: Olasz hermeneutika Crozetól Ecoig

*Kávé Kiadó, 1998, 173 oldal,
940 Ft*

Korunk talán legismertebb esztéta-filozófus-író alakja Umberto Eco, akinek *A nyitott mű* című munkája 1962-ben jelent meg, és óriási hatást gyakorolt a művészetről való gondolkodásra. Elméletének lényege, hogy a nyitottság, vagyis a tulajdonképpen végtelen számú értelmezési lehetőség, függetlenül az alkotó szándékától, minden műalkotás belső, strukturális sajátossága. Az elmélet ugyanakkor megkísérli a vég nélküli értelmezés által felvetett számos filozófiai probléma megválaszolását. A kérdések kérdése, hogy hol a műalkotás egysége, végül is mi a műalkotás, ha végtelenül interpretálható? Ezt megválaszolando Eco kiterjesztette kutatásait a szemiotika (jelelmélet) és a kommunikációelmélet területére, s arra jutott, hogy „a korlátlan szemiotizis fogalma nem vezet szükségs-

képpen ahhoz a felismeréshez, hogy az interpretációnak nincsenek kritériumai.” Az értelmezés szabadságának, a mű nyitottságának egyik első teoretikusa szerint az utóbbi évtizedekben túlhangsúlyozták az értelmezők jogait, a műalkotással szemben.

Eco munkáinak értelmezése mintegy végpontja Kelemen János könyvének, melyben a magas színvonalú olasz hermeneutika képviselőinek tanulmányozása mellett arra a feladatra vállalkozik, hogy fellelje a gondolatok gyökereit, bemutassa az olasz hermeneutika hagyományát. Alapvetően a hermeneutika művészetelméleti vonatkozásaira koncentrál. Mivel azonban az interpretáció problémája több évtizedes története során tulajdonképpen megismerési fogalomként bővült, elkerülhetetlen, hogy ne foglalkozzék az értelmezés lételméleti kérdéseivel is.

Rávilágít, hogy Croce az egyetlen lehetséges interpretáció elméletével olyan álláspontot védelmezett, mely az európai filozófia-hagyomány szilárd pontjának látszott évszázadokon át. Vele szemben Gentile nem fogadta el egy szöveg objektivitását: szerinte nincs önállóként elgondolható mű, a szöveget az olvasás és értelmezés folyamata alkotja meg. A szerző az európai viszonyítási pontokat is kijelöli, és mélyrehatóan elemzi a párhuzamokat és különbségeket az olasz hermeneutikával. Emilio Betti, a költő Ugo Betti fivére, például jogtudósként általános interpretációelméleti műveket írt, melyekkel a filozófus Gadamer, a hermeneutika pápája szállt vitába, a hermeneutika atyjáról, Schleiermacherről pedig Vattimo írt monográfiát. Pareyson Gadamerhez hasonlóan a hermeneutika ontológiai jellegét hangsúlyozza, mondván, az értelmezés azonos a megismeréssel, maga az igazság feltárása.

Nemcsak hazai, de nemzetközi viszonylatban is színvonalas tanulmány született a Kávéház sorozatban, a filozófus, sorozatszerkesztő Kelemen János tollából.

-oíl-

Történelem

Pritz Pál: Pax Germanica

*Osiris, 1999.
302 oldal, 1280 Ft*

A kötet alcíme: *Német elképzelések Európa jövőjéről a második világháborúban*. Jóllehet e tárgyban mindannyian rendelkezünk bizonyos ismeretekkel, mégis számtalan új információt nyerünk e történeti áttekinetésből. A harmincas-negyvenes években megfogalmazódott – de korántsem előzmény nélküli – „koncepciók” részletes ismertetése meggyőzően bizonyítja: az erőszakos német „életter-kiterjesztési” kísérlet nem csupán a Führer megalomániás világaluralmi ábrándjait tükrözte. Az „Új Európa” megteremtésének vágya már Hitler előtt is – ráadásul sokféle formában és szellemben – megfogalmazódott. Sőt a diktátor kor- és munkatársai is (ha lehet ezt a kifejezést használnunk) némiképp – olykor szakmánként – eltérő terveket szöttek az „új európai berendezkedésről”. Plasztikusan kirajzolódik Pritz Pál elemzéséből például a fajbiológus, a katona, a pártfunkcionárius, a diplomata, a közigazgatási bürokrata és a publicista sajátos birodalomképe. Egy dologban természetesen megegyezik minden „újeurópa-konceptió” – ami természetes is, hisz a Vezér víziójától nem volt veszélytelen túlzottan eltávolodni – a német uralom erőszakos kiterjesztése teremtheti csak meg „Európa békéjét”. Mert természetesen csakis a béke lehetett Hitler háborúinak célja!... Ma már talán nem is tartjuk túlzottan nagy paradoxonnak, hogy a huszadik század legagresszívabb hatalma állandóan a békéről papol. Ismerjük a diplomáciai ködösítés fogalmát. Meg a politikai manipulációét is. Elégszer tapasztaltuk, hogy a politikusok a nép vágyait foglalják szónoklataikba akkor is, ha a saját vágyaik homlokegyenest ellenkeznek azokkal. A német nép pedig a

lelke mélyén csakugyan jobban vágyott a békére az első világháború szenvedései után, mint a politikai és a gazdasági elit által természetsszerűleg áhított revansra. A második világháború szenvedései és tanulságai értették meg aztán mind a tömegekkel, mind az elitekkel, hogy Európa egységét – ami valóban mindannyiuk számára sok előnnyel jár – más úton kell keresniük. De ez már egy másik – és sok másik – könyv témája.

t.i.

Merre visz a végzet I.–II.

*Magyar Könyvklub Budapest,
1999., 288. ill. 287. oldal*

Sokan unják a történelmet: száraz, bemagolni való adathalmaz, mondják; évszámok, csaták, uralkodók, békekötések, zsinatok, konkordátumok, gazdasági intézkedések és folytathatnám vég nélkül. A ZDF televízió sorozatának fordítása a Merre visz a végzet című kötet, mely bemutatja, hogy másként is lehet a történelmet szemlélni. Ha tetszik, egyes eseményeket úgy is tekinthetünk, akár egy krimi. A történelem nagy fordulatait, legyen az pestisjárvány, Napóleon utolsó csatája, Ferenc Ferdinánd meggyilkolása, Rudolf trónörökös halála, Pompeji pusztulása, Atlantisz eltűnése, vagy akár a híres nyakék-per, egy-egy írni, szerkeszteni tudó munkatárs feldolgozta, s bár tudományos szempontból semmit sem tett hozzá az eddig ismertekhez, az sem csekélység, hogy fantasztikusan érdekes történeteket kerekített belőlük, az esetek többségében számos lehetséges befejezéssel. Hogy nemcsak felnőtteknek, a történelemben járatos vagy járatlan olvasóknak nyújt kellemes élményt, hasznos tudnivalót, hanem gyerekeknek is, azt „könyvmolynak” éppen nem nevezhető tíz esztendő kisfi-am esete bizonyítja, aki minduntalan kikapkodta kezéből hol az egyik, hol a

másik kötetet, s nemcsak hogy elolvasta Odüsszeusz falóvának történetét, de kérdezősködni kezdett a Vezűv és a Szantorin kitéréséről. Arról, ami egy órával azelőtt, amikor környezetismeretet kellett volna tanulnia, teljesen hidegen hagyta őt. Egy-egy történet kapcsán ugyanis nemcsak a történelemtől való tudásunkat mozgatja meg az ismertetett téma, hanem számos más tudományággal is közeli kapcsolatba kerülünk, anélkül, hogy észrevettük volna. A könyvek szépek, jó őket kézbe venni, gazdagon illusztráltak, festmények, fotók, térképek hozzák közelbe az elmondottakat.

Bárcsak eszébe jutna valamelyik kereskedelmi televíziósnak, hogy a tévésorozatot is megvegye.

N. V.

Szociológia

Szalai Erzsébet:
Oroszlánok és globalizáció
MTA PTI/Új Mandátum
158 oldal, 1380 Ft

Alcíme szerint e tanulmánykötet „Kísérlet az 1998 tavaszán hatalomra került kormány szociológiai és szociálpszichológiai elemzésére”. Jóllehet a szerző a politikai fordulat után „boszorkányos” gyorsasággal készült el elemzésével és ez némi vázlatosságot is eredményezett, az utókor számára bizonyára jó betekintést nyújt majd e munka abba a néhány hónapos „történelmi pillanatba”, mely a választáson győztes párt kinyilvánított szándéka szerint „kevesebb kellett legyen, mint rendszerváltás, de több, mint kormányváltás”.

A kötetkének tehát első értéke a célirányos eseménytörténet, mely – más elemzők hasonló kísérleteivel egybevetve – hasznos forrásként szolgálhat majd egy későbbi időpontban lehetővé és szükségessé váló történetírói összegzéshez. Különösen örülnek majd a jövő történészei a füg-

gelékben található tény- és számszerű – kronológiai, személyi és statisztikai – információknak.

A mai olvasó pedig (legalábbis e sorok írója) talán még inkább az írás esszéisztikus szintjén jut új és gondolatébresztő információkhoz. A kötet címe is metaforára – ha olvasás közben eljutunk az *oroszlánokig*, rájövünk: arche-típus(ok)ra – utal. A száz év előtti századforduló és századelő klasszikus szociológusa, *Vilfredo Pareto* vázol föl két alapvető politikai-történelmi karaktert: a „rókák” a mindenkori „ancien régime” kikezdői, lebontói – akik azonban nem képesek tartós hatalomra szert tenni –: a réginek a helyén születő új rend konszolidációja az „oroszlánokra” vár.

Szalai Erzsébet pontosan „lefordítja” mai nyelvre a jelképeket, ám azok lehetséges történelmi asszociációinak száma végtelen. Hirtelenjében Cassiusra és Antoniusra, a jakobinusokra és Bonapartéra gondolunk (szerzőnk közelebbi példákat említ)... Hogy aztán egészen új példával is bővül-e majd asszociációs bázisunk, az még a jövő titka – de hogy sosem árt „egybeolvasnunk” a mindenkori jelen hétköznapi valóságát bizonyos „örök” karakter- és magatartás-típusokkal, abban egyetlen pillanatig sem kételkedhetünk.

trencsényi

Szociográfia

dr. Kende Péter:
Bank Bianco
A Postabank és Princz Gábor
Kende Art Kft.
423 oldal

Értem is, meg nem is. Kende Péter alapos, oknyomozó könyvét elolvastva okosabb is lettem, meg nem is Postabank-ügyben. A Postabank létrejöttéről, tündökléséről és majdnem bukásáról, Princz Gábor szakmai pályafutásáról, bankvezéri és me-

cénási magatartásáról, személyiségéről, a Postabank korábbi helyzetéről, az azt körülvevő homályról, a háttérben zajló alkukról, játszmákról sok mindent megtudhatunk Kende gazdagon adagolt szociográfiájából: dokumentumaiból, s interjúalanyaitól.

Szerzőnk a kezdetektől kíséri végig a bank történetét: felvázolja a korszak politikai, gazdasági, társadalmi körülményeit, megmutatja a bank felívelését, s az üzemzavar, a krach felé vivő működés jeleit és okait, majd érzékletesen lefesti a végjáték eseményeit ismert és kevésbé ismert tényeit, kulisszatitkait.

Abban szinte mindegyik interjúalany, bankárkolléga, pénzügyi, gazdasági szakember, s a megszólalásra vállalkozó néhány egykori és mai politikus egyetért, hogy Princz egy idő után, a sikerektől megszedülve rosszul vezette a bankját, rossz útra lépett. Ahelyett, hogy vállalta volna a nemzetközi tőke, piac megmérettetését, inkább egyértelműen az államhoz, a politikához kötötte bankja sorsát. A bank rohamos növekedésével párhuzamosan fokozatosan megnőtt az étvágya, mindinkább hatalmi tényezővé, mecénássá vált, s bankját úgy kezelte, mintha az magánbank lenne.

Kende természetesen megkérdezte Princzet is, aki még most sem képes önkritikára. Sőt! Magát egyszerre tartja az átmeneti, eredeti tőkefelhalmozó korszak áldozatának és hőségének. Meg van győződve arról, hogy a '97-es pánik valamifajta összeesküvés következménye volt, „tudatosan gerjesztett akció volt, amelyben tisztviselők még bűnözőkkel is összejátszottak.” Úgy véli, a békés rendszerváltás a Postabanknak is köszönhető, mert az. „... olyan demokratikus infrastruktúrát és intézményrendszert táplált és tartott fenn pénzzel.”

A „titkot” mégsem tudjuk megfejteni: miért hagyták az illetékesek görögni a csúfos

végig a Postabank szekerét, miért nem parancsoltak előbb megálljt, miért nem távolították el Princzet hamarabb? Szóval, mindez rejtély volt, s valószínűleg mindörökké az is marad. Akik a kérdésekre talán leginkább tudtak volna válaszolni – mindenekelőtt is Békesi László, Botos Katalin, Horn Gyula, Kupa Mihály, Medgyesy Péter, Orbán Viktor – nem nyilatkoztak. A Postabank-ügy egész biztos még jó ideig ügy marad, s nem Kendéé lesz róla az utolsó opusz.

gervai

Emlékirat

Bálint Marcell:
Elmondom mert így történt...

Háttér kiadó
153 oldal, 998 Ft

Bálint Marcell az 1896-os millenniumi ünnepségeken nyerte el keresztnévét. A szülei ugyanis a Ligetben megcsodálták Marcello Fregoli olasz átváltozó művész mutatványát. Egyben ez az artista lett a papa egyedi találmányának, a fregolinak is névadója, melyet a család akkoriban pénzhány miatt nem tudott maga szabadalmaztatni. A századelőn Vágsellyéről költöztek fél Budapestre Galánta mellől, ahol Kodály állomásfőnök Zoltán fia jeles bizonyítványához csak énekből nem tudta megszerezni a legjobb jegyet.

A szerző saját gyermek- és ifjúkora emlékeiből készit tablót, felidézve a régi főváros hétköznapijait, lakóinak életmódját, az az időt, amikor még omnibusz közlekedett a Margitszigeten és a pestiek az első sárga autóbusz csodájára jártak. Megelevenednek a kor jellegzetes figurái: a hordár, a milimári, a drótostót, a cselédszerző. Visszacsengek régi dallamok éppúgy, mint a fálvédőkre himzett vagy az emlékkönyvekbe írt versikék. A húszas évek slágere a rádió volt, a polgár, ha csak tehetette, a kávéházban mulatta az időt. Bálint

egy életre eljegyezte magát a zenével, később hagversenyszervező irodát nyitott. De közbeszólt a történelem. A szerző hosszú élete során sokat tapasztalt és sokat látott. Látta a fátylat viselő dámákat, a Duna-korzó elegáns közönségét, az I. világháború után bevonuló fűzős, festett román tisztet, a bestiális keretlegényeket, a második világhégés után a löttemeket felzabdaló éhezőket és a budapesti góttóban elpusztult emberek hulláhegyeit a Corvin Áruház földszinti, üveg nélküli kirakátaban. Egyéni emlékképeiből összerakhatók Magyarország e századi történelmének mozaikkockái.

T.A.

Film

Michelangelo Antonioni: Írások, beszélgetések

Osiris, 1999., 502 old., 1480 Ft

Még akik nem kedvelik különösebben, azok sem tagadhatják, hogy a nyolcvannyolcadik évében járó Michelangelo Antonioni a filmművészet évszázadának legnagyobbjai közé tartozik. Munkásságáról vasos köteteket publikáltak, és se szeri, se száma a róla megjelent cikkeknek, vele készült interjúknak. Ebből a gazdag anyagból válogat az Osiris Kiadó filmrendezőket bemutató sorozatának új darabja. Bunuel, Fassbinder, Tarkovszkij, Truffaut, Wenders után most az utóbbi évtizedben betegeskedő, ám azért önkéntes tanítványi és házasársi segítséggel mégis újabb fontos művet alkotó olasz rendezőt bemutató gyűjtemény került a boltokba.

A több mint ötven írás (riport, önvallomás, elemzés) között olvasható egy meg nem valósult forgatókönyv (*Gyöngéd technika*). A hosszú pálya egyes szakaszait igen részletesen átvilágító összeállítás talán egyetlen hiánya, hogy az utolsó, Wim Wendersszel közösen készített műről, a *Túl a felbőkönről* csak a filmográfia emlékezik meg.

Kárpótol ezért a fogyatékosáért a többi nagy film (*Kiállítás, Kaland, Az éjszaka, Napfogatkozás, Nagyítás*) többszörös körbejárása, valamint a le nem forgatott *Gyöngéd technika* motívumkeresésén készített fotók közzététele.

Még egy nyúlfarknyi ismertetésben sem lehet hallgatni Zalán Vince szerkesztői és menedzseri tevékenységéről. Immár többéves sikeres és hasznos együttműködése az Osiris Kiadóval igazolja, hogy jó filmkönyvek megjelentetéséhez elég egy megszállott mozibolond s egy vállalkozó szellemű kiadó. Összefogásuk eredménye megszégyeníti azokat a műhelyeket és intézményeket, melyeknek inkább hivatása lenne a filmművészeti ismeretterjesztés.

-nyil

Zene

Tótfalusi István: Operamesék

Móra Könyvkiadó, 304 oldal, 1493 Ft

Egy legutóbbi felmérés szerint a mai fiatalok kiábrándítóan kis százaléka jár operába, hangversenyre. Ez a könyv pedig éppen ezt a korosztályt célozza meg: ifjú operarajongóknak íródott. Huszonkilenc dalmű történetét mondja el a Varázsfuvolatól a Pillangókisasszonyig. Mindazokhoz szól, akik a zenei élmény mellett a cselekmény szálait is nyomon szeretnék követni.

A szerző nem az eredeti librettót adja közre, hanem az egyes operák tartalmi feldolgozását külön e célra írt operamesékben, elbeszélésekben. Az eligazodásban segítenek a könyv végén lévő jegyzetek. Ezekben a zeneszerzők és a szövegkönyv-írók bemutatása mellett rövid, a témára vonatkozó összefoglalás is található. Egyes művek esetében a történelemben amúgy sem járatos ifjú generáció számára nem ártott volna, ha feltüntetik, hogy Bánk bán, Hunyadi László vagy Borisz Godunov színpadi alakját kiről is mintázták meg.

Az sem indokolt, hogy egyazon zeneszerző különböző művei miért nem kerültek egymás mellé.

De a mesékben nem illik számonkérni a rideg tényeket. A lényeg az, hogy a zenével ismerkedő fiatalok ezáltal is közelebb kerüljenek az opera varázslatos világához.

Tausz Anikó

Képzőművészet

Kováts Albert: A tárlat metafizikája

Liget, 1999, 301 oldal, 1200 Ft

„Sajnos a kiállítás gyorsan múlt alkotás. Néhány hét az élete. Fájdalmas a temetése, a lebontás, képleszedés. De a lehangoltság, a bánat nemcsak az elpusztításra ítélt mű, a kiállítás megszűnése miatt éled föl ilyenkor. ... A tárlat összesűritett idő. Műformájával jár, hogy előhívja a képzőművészetben máskülönbent rejtező elmúlást, láthatóvá teszi a tárgyakon átáramló időt.”

Kováts Albert festőnek évek óta jelennek meg képzőművészeti tárgyú kritikái, esszéi, s most mintegy kétszáz írásából válogatott egy kötetre valót. Közelítésmódja nemcsak azért érdekes, mivelhogy képzőművészként belülről tudja megítélni a műveket, hanem azért is, mert saját bevallása szerint nem rendelkezik a hivatásos kritikusok, művésztörténészek tendencia-kereső hajlamával, előzetes leszűkítő elvárásaival. Őt ízlés-, forma- és stílusvilágtól függetlenül ragadja magával egy-egy alkotás, és lenyűgözi a modern művészet sokfélesége, gazdagsága. Elsősorban a kortárs magyar festészet jelentős alakjait elemzi, vállalva azt a háládatlannak tetsző feladatot, hogy a híres-neves művészek mellett kevésbé ismertek értékeit is bemutassa.

Írásainak óriási a felidéző ereje. Az olvasó akár látta a kiállítást, akár nem, mindenképpen úgy érzi, élő művek

közt járkal. (Annál is inkább, hiszen a könyvben szinte minden művésztől látunk legalább egy fekete-fehér reprot, ami ha kénytelen is nélkülözni a színeket, mégis emlékeztet a formavilágra.) Pedig a képek, a szobrok hangulatát szavakba ültetni nem kis vállalkozás. „Mégis, újra meg újra kísérletet teszünk az elmondhatatlan kifejezésére, főként azért, mert a beszélt nyelv itt és most a vizuális nyelvvel egyezményesebb.” Kováts Albert stílusa egyszerre lírai és elemző, olykor a művészet általános kérdéseivel elidőző; írásai a kiállításnak, ennek a gyorsan múló alkotásnak állítanak maradandó emléket.

-oíl-

Csillagászat

A Mars A vörös bolygó tika

Tessloff és Babilon Kiadó

„A Mars Polar Lander űrszondával tegnapra virradóra sem sikerült felvenni a kapcsolatot – jelentette a pasadenai központ szóvivője. Ez volt a tudósok hetedik próbálkozása. A szondának pénteken kellett leszállnia a Mars bolygó felszínére. Ismét – harmadízben – a bolygó körül keringő Mars Global Surveyor műhold felhasználásával küldtek jeleket a szondának, de az nem adott választ.

Richard Cook, a Marsra szállási terv vezetője is elismerte: ez volt az utolsó reális esély. Ma még egy kísérletet tesznek, a szonda tartalék antennájának szóló jelekkel, de maguk az űrközpont mérnökei is kevésbé reménykednek az eljárás eredményességében.

Az amerikai űrhajózási hivatal valószínűleg vizsgálatot indít: mi okozhatta, hogy három hónapon belül már a második több száz millió dolláros Mars-kutató űreszköz vall kudarcot” – olvashattuk az AP nyomán a Magyar Hírlap 1999. december eleji számában. Az űrszonda eltűnéséről

szóló kishírt írhatták volna 1962-ben is, amikor az első – szovjet Mars-szonda semmisült meg nem sokkal a felszállás után, de akár 1992-ben is, amikor az amerikai Mars Observerrel szakadt meg az összeköttetés a vörös bolygó közvetlen közelében, hiszen a Mars-kutatást sikerek és kudarcok kísérték az első szondák felszállása óta...

A Tessloff és Babilon Kiadónál nemrégiben megjelent kötet, a *Mi Micsoda* sorozatának legújabb kötete, ezúttal Földünk külső bolygó-szomszédját, a minden második évben hozzánk közel kerülő vörös bolygót, a Mars-kutatás történetét, az első amerikai és szovjet, majd az újabb és legújabb Mars-szondákat, illetve a Mars-kutatás jövőjét mutatja be. A könyv témája még a csillagászat, az űrkutatás iránt kevésbé érdeklődőket is lenyűgözi, hiszen kit ne érdekelne, hogy volt-e, lehetett-e élet a Naprendszer negyedik bolygóján, amelyet a tudósok a Föld-típusú bolygók csoportjába sorolnak, ahol egy év 687 napig tart (már régi korok csillagásza is kiszámították, hogy egy marsi nap 24 óra 37 percig tart, ahol az évszakok kétszer olyan hosszúak, mint a Földön).

A Mars rejtélye régóta foglalkoztatja az emberiséget. A múlt században például már egészen biztosra vették, hogy a Marson értelmes lények élnek. A tudomány fejlődésével – a növekvő teljesítményű távcsövek megjelenésével, századunk harmadik harmadában pedig az űr- és számítástechnika – szondák, teleszkópok – fejlődésével az ember egyre több megbízható adat birtokába jut. Persze, még mindig sok a kérdés: például az, hogy milyen a légkör a bolygón, milyen a kőzetek kémiai összetétele, hogy található-e víz és milyen mennyiségben a Marson?

A korszerű rakéták és műholdak merőben új tudományos eljárásokat tettek lehetővé, hiszen szinte lépésről-lépésre egyre közelebb jutottak vizsgálatuk „tárgyához”. Míg az első szondák egyszerűen

elrepültek a bolygó mellett, addig a mai szondák már le szállóegységeket is a felszínre tudtak juttatni. A következő lépés – talán nem is olyan sokára – az ember Mars-utazása. S persze ez már egy másik szöveg és egy másik kötet..

– só –

Tipográfia

**Erdész Ádám:
Kner Albert
(Könyvművészet, reklám,
látványtervezés)**

*A Kner Nyomdaipari Múzeum
31. füzet, 1999*

A Kner nyomdászdynasztia hetedik generációjának tagja igazán híressé az Amerikai Egyesült Államokban lett – igaz, nem jószántából. Az 1899-ben született Kner Albert Gyomán, a család nyomdájában nőtt fel és már középiskolás korában eldöntötte, hogy ismert és elismert ősei nyomdokaiba lép: nyomdász lesz. Pályája jól indult, nyitottságának köszönhetően hamar észrevette a kor új iparágának, a reklámnak a térnyerését és ezt a tapasztalatát bátran be is építette tipográfusi, könyvtervezői munkájába. A jól induló magyarországi karriert azonban időlegesen a politika kettétörte és negyven évesen, a zsidótörvények miatt az USA-ba emigrált. Budapesten szerzett szakmai gyakorlatát és tudását nem kellett sokáig paragon hagynia, rövid ideig tartó álláskereső után a Container Corporation of America szerződtette. Mindketten jól jártak: a CCA nyert egy ötletgazdag tervezőt és Kner Albertnek sem kellett tovább munka után szaladgálnia az Újvilágban. Kner pályája felfelé ívelt, amit nemcsak kiváló ötleteinek és tervezői fantáziájának köszönhetett, hanem annak is, hogy munkája során, már egy-egy terv felvázolásakor is képes volt átgondolni a gyártási folyamat egészét. A háború után a CCA létrehozta a Tervezési Labort, amelynek vezetésével Kner Albertet bízták meg, aki egészen 1964-ig – ekkor vonult nyugdíjba – töl-

tötte be ezt a posztot. A labor munkája hamarosan piacutatósi feladatokkal bővült és jelentős mértékben hozzájárult a cég üzleti sikereihez. Nyugdíjasként sem szakadt el szakmájától, bibliofil kiadói vállalkozását vezette és rangos lapokban publikált. Halála előtt két évvel hazlátogatott és örömmel látta Gyomán és Békéscsabán a nyomda homlokzatán a Kner nevet. Erdész Ádám kitűnő kismonográfiájából egy kreatív és szakmájában a legjobbak között jegyzett ember életét ismerhetjük meg.

H.B.

**Kassay Árpád:
Tipográfia a gyakorlatban
Printinfo**

Ma már nem csupán a szakemberek előtt nyilvánvaló, hogy a számítógép megjelenése és főként a legutóbbi évtizedekben bekövetkezett fejlődése radikálisan átalakította a nyomdaipart. A számítógépes kiadványszerkesztés elterjedése óta a szedés munkafázisa teljességgel kiszorult a nyomdaüzemekből, a kiadók vagy maguk állítják elő könyveik szövegét saját számítógépeiken, vagy külön erre a feladatra alakult stúdiókat bíznak meg ezzel. Sajnos, a számítógépes szövegfeldolgozásban közreműködők egy jelentős százaléka nem rendelkezik tipográfiai szakismeretekkel, s ez az oka annak, hogy nemegyszer olyan kiadványok látnak napvilágot, amelyek az esztétikus megjelenítés minimumát sem érik el.

A hibátlan tipografizálás és a grafikai tervezés komoly felkészültséget, szakismereteket igényel, ezek elsajátításában kíván mindazok segítségére lenni ez a kötet, akik a vizuális kommunikáció területén dolgoznak. Megismertet a tipográfia alapelemeivel (betűtípusok- és méretek, a tipográfiai pontrendszer és átszámításai stb.), az esztétikus kiadványszerkesztés műhelytitkaival, a tördelés szabályaival. Természetesen nemcsak a nyomdai, illetve a számítógé-

pes szakemberek vehetik hasznát, hanem a „civil” számítógép-felhasználók is leveleik és egyéb írásműveik megkomponálásakor.

Tasnádi András

CD-ROM

Corpus Juris Hungarici CD

A jog törvényekbe zárt történelem. A magyar államiság millenniuma tiszteletére a holland Wolters Kluwer tulajdonában lévő KJK-KER-SZOV Jogi és Üzleti Kiadó jogtörténeti ritkasággal lepté meg a szakmát, megjelentetve a Corpus Juris Hungarici digitalizált változatát.

A CD 8600 törvénycikket tartalmaz Szent István király dekretumától az 1949-es Alkotmányig. Feldolgoz számos nagy jelentőségű kordokumentumot, idézve Werbőczy híres Hármaskönyvéből, a későbbi parlamenti hárszabályokból. Betekintést ad abba az 1948-as belügyminiszeri rendeletbe is, amelyet egyes külföldön tartózkodó személyek magyar állampolgárságuktól való megfosztása és vagyonuk elkobzása tárgyában hoztak.

Az anyagot Pomogyi László egyetemi docens, jogtörténész szerkesztette. A Képviselőházi Irományok régi példnyait az Országgyűlési Könyvtár anyagára támaszkodva dolgozták fel.

Szakemberek haszonnal forgathatják a gyűjteményt, mely közel félszáz ezer tárgyszót tartalmaz. Az egyes fejezetek címmutatói teljes felsorolását adják mindannak, amit adott korban szabályozni szükségesnek tartottak.

A CD kultúrtörténeti érdekességnek is számít. István király korától plasztikusan megjeleníti az egyházi és világi hatalmak egymáshoz való viszonyát, a büntető és polgári jellegű szabályozások fokozatos szétválását, valamint a tudomány, az oktatás, az ipar és kereskedelem fejlődését a jogalkotásban.

Tausz A.

Megjelent könyvek

2000. január 1. – 13.

A A közbeszerzés joga: 1. számú pótlapcsomag. HVG-ORAC. ISBN: 963-9203-14-9 fűzelen: 4050 Ft Andruhovics, Jurij – Körner Gábor: Rekreáció. Regény. JAK – Osiris. (Műfordító füzetek 18.) ISBN: 963-379-696-2 kötött: 1100 Ft	tananyag. Allegro. 19 900 Ft G Greza Ferenc: Vonzások és vallo-mások. Tanulmányok, kritikák. Tiszatáj Alapítvány. (Tiszatáj könyvek) ISBN: 963-9496-06-1 fűzött: 980 Ft	gyar – spanyol tematikus szótár. Paginarum – Librotrade. (Paginarum nyelvkönyvek – vizsgázóknak sorozat) ISBN: 963-9133-79-5 fűzött: 1590 Ft M Magyar ipar- és technikatörténet. (7.) Kertek 2000. ISBN: 963-85837-4-6 kötött: 6800 Ft Makay Béla: Gyógyítás fűvel-fával. Tóth. ISBN: 963-9081-35-3 fűzött: 500 Ft	Polgári eljárásjog: 8. számú pótlapcsomag. HVG-ORAC. fűzeten: 7051 Ft R Röggl, Kathrin: Lekopni. JAK – Osiris. (JAK világirodalmi sorozat) ISBN: 963-379-700-4 kötött: 1100 Ft Rókáné Kalydi Bea: Tudáspróba fizikából 7. osztályosok részére. Tóth. (Thot: tudomány és műveltség) ISBN: 963-9161-91-8 fűzött: 333 Ft
B Bánszky Pál: A képzőművészet vadvirágai. Szerző kötött: 2560 Ft Bendefy László: A magyarság kaukázusi őshazája. Magánkiad. fűzött: 3323 Ft Boishu, Joseph: Miatyánk. Nyolc Boldogság Katolikus Közösség. (Nyolc Boldogság Füzetek 7.) ISBN: 963-00-2382-2 fűzött: 290 Ft	H Horváth Győző Ferenc: Fotómúlt. Kamera kép könyv: Képes fotótörténet. Hogyf. ISBN: 963-8484-02-0 kötött: 7950 Ft J Játékszertár: Tantermi és szabadtéri játékok. Tóth. ISBN: 963-9081-16-7 fűzött: 600 Ft Juhász Gyula – Szántó András: Hotels. City Hall. (Our Budapest) ISBN: 963-9170-02-X fűzött: 350 Ft Juhász Gyula – Szántó András: Hotels. Rathaus. (Unser Budapest) ISBN: 963-9170-03-8 fűzött: 350 Ft Juhász Gyula – Szántó András: Szállodák. Városháza. (A mi Budapestünk) ISBN: 963-9170-01-1 fűzött: 250 Ft	N Nemes Károly: A filmművészet esztétikai lényege. Uránusz. (Uránusz könyvek 7.) ISBN: 963-9086-80-0 fűzött: 1490 Ft O Olvasásfejlesztés iskolában és könyvtárban. A Magyar Olvasástársaság, a Sárospataki Városi Könyvtár és az MKE Zempléni Könyvtárosok szervezete konferenciája, Sárospatak, 1999. május 28–30. Vár. Kvt. (A Városi Könyvtár kiadványai 1.) ISBN: 963-03-8706-9 fűzött: 700 Ft	S Sartori, Giovanni: Demokrácia. Osiris. (Osiris tankönyvek) ISBN: 963-379-539-7 kötött: 2280 Ft Sz Szimin Bosán Magda: Izraeli család. Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság. (A Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság kiskönyvtára 2.) ISBN: 86-82043-58-0 fűzött: 1350 Ft Szincsik Tibor: Érettségi tételek történelemből. Tóth. (Thot: tudomány és műveltség) ISBN: 963-9081-15-9 fűzött: 675 Ft
CS Csekő László – Galambos András: Pénzvadász. Életbiztosítás vagy legalizált csalás? L. fűzött: 990 Ft	K Kiss Árpád: Igazság költészet nélkül. Teleki L. Alapítvány. ISBN: 963-03-8979-7 kötött: 2580 Ft	P Parker, Cynthia: Hétköznapok. János László. ISBN: 963-640-353-8 fűzött: 650 Ft Petőfi Sándor: Az apostol. Tóth. (Thot: tudomány és műveltség) ISBN: 963-9161-70-5 fűzött: 350 Ft	W W. Összeállítás a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság információs rendszere alapján készült. A felsorolt könyveket a Könyvtárellátó már felajánlotta megvásárlásra a könyvtáraknak, ill. megrendelhetők a társaság home lapján (www.kello.hu).
E Egely György: Tiltott találmányok. 4. bőv. kiad. Egely Kft. ISBN: 963-03-9024-8 fűzött: 1680 Ft Érettségi tételek, bizonyítások és definíciók matematikából. Tóth. (Thot: tudomány és műveltség) ISBN: 963-9081-39-6 fűzött: 450 Ft Euro Plus + Reward. Interaktív angol nyelvi tanfolyam: On-line multimédia: Internet komplex digitális	L Lőrincz Zsolt: Spanyol-magyar, ma-		

A Sunbooks Kft. Késmárk utcai Napkönyv Nagykereskedelmi Áruházában hatalmas könyvválasztékkal (több mint 500 kiadó – 7000 cím) várjuk Önt!

Nálunk megtalálja a Park, Passage, Korona, Argumentum, Belvárosi, Útmutató kiadók teljes piacon lévő választékát, valamint számos kis kiadó általunk forgalmazott könyveit is. Az Athenaeum, a Magvető és a B+V Kiadó kiadványait 38%-os engedménnyel vásárolhatja meg nálunk.

Akcióink

- 50% engedmény Athenaeum, a Magvető akciós választékára
- 40% engedmény a Hungalibri egyes címekre
- 40% engedmény az Európa Könyvkiadó egyes könyveire

A gyors segítség: (06-1) 417-3438, 417-3439 (tel.), 417-3441(fax)

Ha nem tud elszabadulni üzletéből, hogy feltöltse készletét, küldjön faxot, telefonáljon! Mi megrendelt áruját 48 órán belül olcsón házhoz szállítjuk. (Pl. egy raklap áru szállítási díja vidékre csak 2100 Ft.)

Címünk: 1158 Budapest, Késmárk u. 9. (Agritek-telep)
Telefon: 417-3438, 417-3439, Fax: 417-3441
Nyitva tartás: H: 8-16h, K-Cs: 7-17h, P: 8-14h

A Sunbooks Könyvkereskedelmi Kft. pályázatot hirdet

az alábbi állások betöltésére:

- key-account manager
- területi képviselő (Debrecen, Eger, Veszprém, Szombathely)
- menedzserasszisztens
- pénzügyi asszisztens
- beszerző
- bevételező (adatrögzítő)
- pénztáros
- árukeszedő

Önéletrajzát faxon vagy levélben juttassa el az alábbi címre fizetési igényének megelőzésével:

1158 Budapest, Késmárk u. 9.
Fax: 06-1/417-3441
E-mail: sunbooks@matavnet.hu

www.konyvkereso.hu

Rendeljen könyvet az interneten!

Magyarország legnagyobb könyvkereskedelmi adatbázisán keresztül, több mint 53 000 műből válogathat.

Most vegye fel a bookmarkjai közé!

Jobban jár, ha előfizet!
Előfizetve a Könyvhét
16,66 %-kal olcsóbb!
1 évre 3456 Ft helyett 2880 Ft

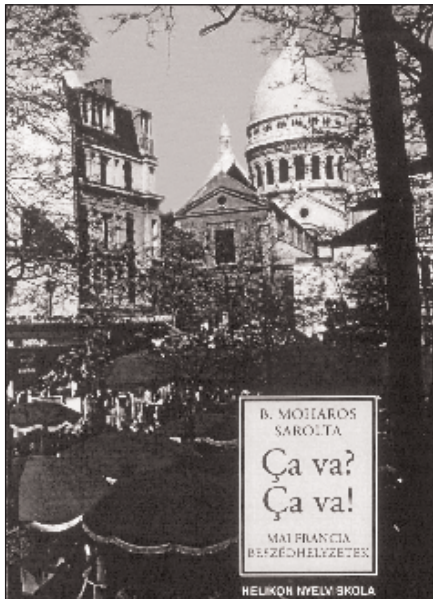
MEGRENDELÉS
Megrendelem a Könyvhétet 1 évre 2880 Ft előfizetési díjért. Kérem, küldjenek postai csekket az előfizetési díj befizetéséhez.

NÉV:

CÍM:

Nyelvvizsgára készülők figyelmébe ajánlja a Helikon Kiadó a Helikon Nyelviskola sorozat köteteit

B. Moharos Sarolta:

Ça va? Ça va!

Mai francia beszédhelyzetek

1200 Ft

A kötet jól használható segítség a francia nyelvből középfokú vizsgára készülve.

Pintér Zoltán:

Words in Use

Szókincsbővítő feladatok közép- és felsőfokon

1200 Ft

A kötet 25 eredeti brit, illetve amerikai újságcikket tartalmaz az élet legkülönbözőbb területeiről. Az egyes cikkek után következő sokrétű feladatsorok a

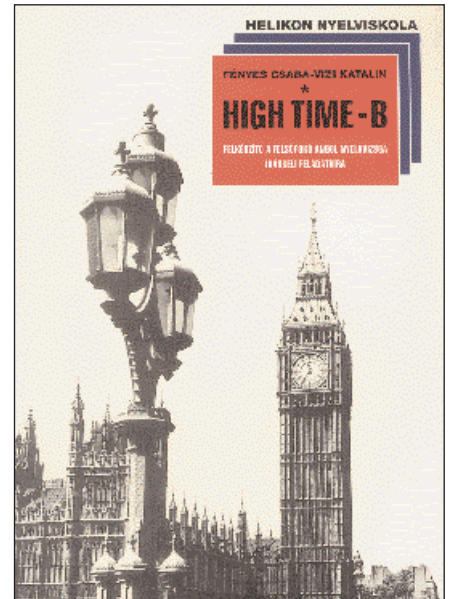
cikkekben megjelenő szavakra koncentrálnak, mélyebb betekintést nyújtva a szavak jelentésébe, mindennapi használatukba. A könyv végén található megoldások lehetővé teszik az egyéni tanulást is, a szójegyzék pedig megköméli a tanulókat a szótározás fáradalmaitól.

Fényes Csaba – Vizi Katalin:

High Time-B

Felkészítő a felsőfokú angol nyelvvizsga írásbeli feladataira

A High Time-A (Felkészítő a felsőfokú angol nyelvvizsga szóbeli feladataira) kötet párjaként a kiadvány régi hiányt pó-

tol, hiszen az állami nyelvvizsgára való felkészüléshez eddig legfeljebb csak a nyelviskolák házi használatú füzetek kínáltak fogódzót. A kötetet természetesen nemcsak a vizsgára készülők, hanem mindazok haszonnal forgathatják, akik nyelvtani ismereteiket és szókincsüket szeretnék csiszolni.

A gyakorlatok döntő többségének megoldásához nem szükséges nyelvtanári segítség, hiszen a kötet végén szerepelnek a feladatok, illetve a feleletválasztós tesztek megoldásai is. A fordítási, szövegértési gyakorlatok esetében is igyekeztek a szerzők támpontot adni az egyedül készülőeknek.

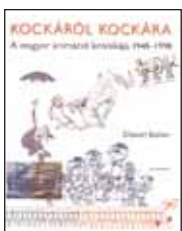
A könyvek megrendelhetők a Helikon Kiadónál 1053 Budapest, Papnövelde utca 8. Telefonon Borbíró Zsókanál és/vagy Varga Istvánnál a 317-4987-es számon, vagy a 317-4967-es faxon, valamint megvásárolhatók a Helikon Könyvesházban: Budapest VI., Bajcsy-Zsilinszky út 37.

A BALASSI KIADÓ újdonságai

Paksa Katalin:
MAGYAR NÉPZENETÖRTÉNET

288 oldal, kötve, 1800 Ft /könyv
+ 2 CD 2200 Ft, együtt: 4000 Ft

Dizseri Eszter:
KOCKÁRÓL KOCKÁRA

A magyar animáció krónikája 1948–1998
320 oldal, kötve, 2000 Ft

Adrian von Buttlar:
AZ ANGOLKERT

A klasszicizmus és a romantika kertművésze

Galavics Géza:

MAGYARORSZÁGI ANGOLKERTEK

303 + 150 oldal, kötve, 2000 Ft

Pierre Riché:
II. SZILVESZTER, AZ EZREDIK ÉV PÁPÁJA

268 oldal, fűzve, 1500 Ft

Balassi Könyvesboltok:

Balassi Könyvesbolt 1023 Bp., Margit u. 1. T/F: 212-0214

Kis Magiszter Könyvesbolt 1053 Bp., Magyar u. 40. T: 327-7796, 327-7797

Kortárs Művészeti Könyvesbolt /Ludwig Múzeum/ 1011 Bp., Budai Vár „A” épület T: 375-7533/145, F: 212-2534

Terjesztési Iroda 1016 Bp., Attila út 20. T/F: 214-9673

**Horváth Győző Ferenc:
FOTÓMŰLT
Kamera-Kép-Könyv**

750 sorszámozott példány, 304 old.
Ill.: 685 db ff, 496 db színes kép. 24x29 cm, keménytáblás, műbőr-kötés album színes védőborítóval, 8000 Ft.

Képes, gyűjtői szemléletű fotótörténet rendkívül gazdagon illusztrálva a fényképezőgép, fénykép, fotóirodalom témakörében. Kb. 250 gyűjthető fényképezőgép színes fényképe, részletes műszaki adatai, nemzetközi ára. A klasszikus fekete-fehér fényképezés eljárásai, mintaképei. 275 fotókönyv ábrás ismertetése. A fotóirodalom a kezdetektől az 1940-es évekig. Időrendi fotótörténet.

200 éve született W. H. Fox Talbot, a világ első fényképekkel illusztrált könyvének szerzője!

W.H.Fox Talbot: A TERMÉSZET IRÓNJA

1000 sorszámozott példány. Külön füzetben *Pencil of Nature* angol szövege kicsinyített reprintben. Ill.:24 egész oldalas ósfotó dueton nyomással. A/4 méret, 132+12 oldal, egészvászon kötés tokban, 3500 Ft.

A világ első, fényképekkel illusztrált könyvének magyar nyelvű ál-hasonmása, amelyben a szerző leírja, hogy hogyan és miért találta fel a fényképezést, a talbotípiát, vagyis a papírra készült, negatív, pozitív eljárással korlátlanul másolható fényképet. Mire jó a fényképezés, mik a perspektívái – tartalmazza a 24 „Plate” (lemez) fejezet egy-egy fotóval illusztrálva.

Füzet: az angol eredeti kicsinyített reprintje.
Könyv: A *Pencil of Nature* német nyelven.

PENCIL of NATURE / ZEICHENSTIFT der NATUR bibliofil kiadása 500 sorszámozott példányban.

A füzet és a könyv dístokban 26000 Ft.

KODAK FOTOBUCHPREIS '99-el díjazva!

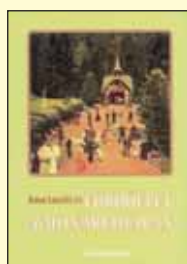
HOGYF EDITIO Horváth Győző Ferenc 1145 Budapest, Róna u. 169. T/F: 3630-191

A HOLNAP KIADÓ AJÁNLATA

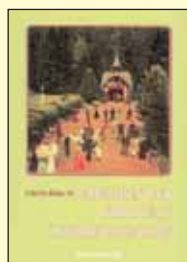
**Nagy Olga:
A MÍTOSZOK NEM HALNAK MEG**
1+1 szín, 240 oldal, fűzve, 1200 Ft

A kiváló, erdélyi néprajzkutató művében azt keresi: „milyen rejtetten és álcázva szövi át”, sőt kuszálja össze a mítosz az emberiség történelmét, hogyan határozza meg máig végzetes, gonosz korunkat.

**László Kósa:
BADELEBEN UND KURORTE IN ÖSTERREICH-UNGARN**
280 oldal, kötve, 3300 Ft

**Kósa László:
FÜRDŐÉLET A MONARCHIÁBAN**
272 oldal, kötve, 2900 Ft

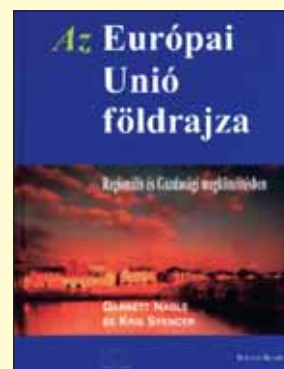

**Vekerdy Tamás:
KAMASZKOR KÖRÜL**
1+1 szín, 168 oldal, kötve, 880 Ft

Milyen is a kamasz? Hazudik? Lusta? Szemtelen? Szerelmes? Magányos? Vagy éppen: kibírhatatlan? Mit kezdjen magával? A felnőttek – szülei, tanárai – mit kezdjenek vele?

AZ ASZÚROZÁS MŰVÉSZETE
a *Hobby sorozat* új tagja
4+4 szín, 96 oldal, kötve, 1500 Ft

AZ EURÓPAI UNIÓ FÖLDRAJZA
Regionális és gazdasági megközelítésben
4+4 szín, 156 oldal, kötve, 2390 Ft

**A KÖTETEK MEGRENDELHETŐK:
HOLNAP KIADÓ
1111 Bp., Zenta u. 5.
T/F: 466-6928, 209-4694**

**TAN-TÁRS KÖNYVKERESKEDÉS 1072
Bp., Nyár u. 14.
T/F: 322-9846**

EZ A KÖNYV

- elemzi az EU gazdasági és regionális földrajzi trendjeit,
- esettanulmányokat mutat be az Egyesült Királyságból és más tagországokból
- a regionális változások tükrében vizsgálja a hagyományos modellek alkalmazhatóságát és az új elméletek érvényességét.